

הקדמה

ברוך השם אלקי ישראל, אשר לא השבית לנו גואל,
ובגלוותנו שלח אלינו בכל דור ודור צדיקים קדושים, אשר הם
מלמדים אותנו את הדרכך אשר נלך בה, ונעהלה עמה בית אל,
ונצליים דרכנו הנצית; וכל צדיק וצדיק תקן תוקנים וגדר גדרים
וSIGים וכו', למען נשאר קימים באומנותנו הקדושה בו
יתברך, ונקיים את התורה הקדושה ומצוותיו יתברך בשמה
עצומה, ולהמשיך על עצמנו ערבות נעם זיו שכינה עוזו יתברך
להאריך על נפשנו הארתו אורו יתברך, המאיר בכל הארץ, כמו
שכתב (חזקאל מג, ב): "זאת הארץ האירה מבודו".

והנה בדורותנו אלה זכינו, ששלח אלינו השם יתברך את
הצדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה - רבני נחמן מברסלב,
זכותו יגן علينا, אשר היאר את העולם עם עצותו הקדושות
ידרכיו והנחותיו הנפלאות, פלאי פלאים לקרב ולחיזק ולאם
את כל הנשמות אליו יתברך, והוראה להם דרך קל ונקל, איך שכל
אחד ואחד, אפלו הגrouch שברועים וכו', יכול לשוב אליו יתברך
ולהאריך על נפשו אורו יתברך, ואין לך עוד דבר או מדה או

סדר דרכּ הַלְמֹוד

עבודה או קדשה או מצוה או הנאה טובה, שלא דבר מכם, כМОּבָא בארכיות בספרי הקדושים וספרי תלמידיו הקדושים – קחוו מכם, ומחמת שהרבה לדבר, לחזק ולאמצ את נפשות ישראל ביותר על למוד תורה הקדשה, וללמוד הרבה מאד מארך בדרך קיימות, ורצונו הקדוש היה, שכל בר ישראל יטיל וניהה בכל חלקו התורה הקדשה, נגלה ונסתור, תורה, נביים, כתובים, שהיה סדרי משנה, בבלי, ירושלמי, תוספთא וכל המדרשים כלם, ספרי הזוהר הקדוש והתקונים וכתבי הארץ"ל, וכל ספרי הפוסקים – רמב"ם, טור, ושלchan ערוך ונושאי כליהם (עין בשיחות קר"ז, סימן כח וסימן עז). ותhalb להאל, זכינו בחסדו יתברך להרchip את הדברו מאד ולהראות ולגלות לכל בר-דעת וכל משכיל על דבר אמת, את אמתת העצה הנוראה והנפלאה, שגלה עם סגלה, באיזו דרך ובאיזה אופן יכול כל אחד לחזור הרבה ולשקד ולטיל בכל חלקו התורה הקדשה, ולכן הדפסנו את הקונטראס הקטן הזה.

ובחסדיו הגדולים וברחמיו המרבים עשה הקונטרס הנפל לא זהה התעוורות רביה בעולם, כי נדפס בכמה רבעות טפסים ונחפשת בכל קצוי פבל ממש, ובכל תפוזות ישראל נתקבל בשמה ובחלהבות עצומה, ותhalb להאל, שהוא נפשות למאות ולאלפים למען שקיידה רביה בלמוד תורה הקדשה, כן יעוזנו שם יתברך, שיודפס ויחזר ויודפס, ויתרבו נפשות ישראל השוקדים על דלתיהם התורה הקדשה בדרך ובואה ובנהגה,

שהדרך ויעץ והנagi רבנו הקדוש והנורא, בוצינה קדיشا,
זכותו יגן עלינו.

אך לモثر לנו להציג, כי הקונטרא זה מרבה לדבר רק מעنى למוד בקיות, ואין כונתינו, חס ושלום, למעט בלמוד העיון; אדרבה! בחסדו יתברך זכינו לחבר ספר "תורה לשמה", שם מבאר באור היטב נוראות נפלאות מעלה הלומד בעיון ועצות וחדרכות ישרות על-פי דברי רבנו ז"ל, איך למד בעיון, אך הקונטרא הקטן זהה נתחבר במקור למן אלו אשר טרודים מעד על המהיה ועל הכללה, ורוב היום ולרובות הלילה יגעים וטרודים וכו', וכן לבחורים, שיש להם תפיסת קשה וכו', וכן על אלו שעוברים כל מיני בעיות בחיי וכו' ועbara עליהם כבר מה ש עבר, כל אחד ואחד כפי מה שיודיע את געני לבבו ומכאובי וכו' – אליהם יערכ נא דברי הקונטרא הנפלא הזה, ואשריהם ואשרי חלקם, אם יציתו ויקימו מה שכותוב בו, וזה ברור בשמש דרכיהם, ויתעלם במעלות התורה והיראה, וזה ברור בשמש אחרים, והוא בדוק ומנסה בחסדו יתברך. ואין לשנות מה ש כתוב בקונטרא הנפלא הזה אפלו פה אחת וכו', כי בעונונתינו הרבים כל אלו הבחורים, שייצאו לתרבות רעה, רחמן לאיזלן בשם יתברך ישמרנו ויאילנו, או עזבו לגמרי היישבה בגיל עיר והלכו לעבוד וכו', או הולכים סתם בטול וכו', והבטלה מביאה אותם לידי שעמוס וליידי זמה (כתבות נת ע"א) – הכל היה מפני הטעמים, המובאים בפנים הקטן הזה, ואם היה

סדר דרכך ההלמוד

מרגilians אומתם בסדר דרכך ההלמוד הזה מימי בחרויהם, והוא גידלים ומצלחים עד מאד מאד, והוא צומחים לאילנות נפלאים, העושים פירות טובים ומתקיים, והוא בקאים בכל התורה כליה, והוא נשאים בישיבות, בבתי מדרשת ובכוללים.

והשם יתברך יאיר עיניינו באור תורה הקדושה, ונזכה להרבות ספסלים ותלמידים בבית המדרש ולהוסיף בחורים בישיבות הקדשות, שיתמידו למד תורה הקדשה בהתחמדה רבה ובתשואה עצומה, כי המרגיל עצמו למד בדרך ובאופן זהה, אפילו שתהינה לו כל מיני בעיות בחיים וכו', ואלו כבר עבר עליו בחיו מה שעבר וכו', כל מיני קטנות וירידות ונפילות וכו', בודאי שאור תורה תחיתו ותוציאו מהחשך והאפרה והצלמות, שנלכד ונפל לתוכם וכו', כי הקונטרס הנפלא הזה מכניס באדם חמido דאוריתא, שתהינה לו תשואה עצומה לחזר ולטייל ולהיות ולברך בכל חלקו של תורה הקדשה; וכי שעין אמרת לו, ויודע מה שעובר בעתים הללו על בני הנערים וכו', ואין לו מותרות במוחו וطنוף בלבו (עין לקוטי מוהר"ז, חלק א', סימן סא) – הוא יודח על האמת, שכן היא האמת, כמו שמבואר בקונטרס הקטן הזה. ומהשם יתברך האמת נבקש, שייהיו אמרינו לרazon, וכי שיסתכל בקונטרס הקטן והנפלא הזה – יתלהב לבו בהטלחות עצומה ויעשה לעצמו שעורים קבועים בסדרן בכל חלקו של תורה הקדשה, ובזכות תורה נזכה להנצל מכל פגעי

סדר דרך הַלְמֹוד

הזמן, ונמשיך על עצמוני ערבות נعمות זיו חיות אלקותו
יתברך, ונזכה להכלל בו יתברך לגמרי מעטה ועד עולם.

קינטirs

ברסלב

סיטי

ה

סדר דרך הַלְמֹוד

סדר דרך הַלְמֹוד

על פי דעת אדוננו, מוריינו ורבינו,
הרב רבי נחמן מבברסלב,

זכותו יגן علينا

רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן מד): 'צריכים לברך מצל מני חכמוות והמצאות, שיש להנכנסים בעבודת השם יתברך, כי כל אלו החכמוות של העולם, שיש להנכנסים ומחחילין קצאת בעבודת השם יתברך, איןם חכמוות כלל, והם רק דמיונות ופתוחים ושטותים גדולים, ואלו החכמוות מפילין מאד את האדם מעבודת השם יתברך, דהינו מה שחוש וחוקר ומדקדק ביותר, אם הוא יוצא בראשו במה שעוזה; ואמר אז: בשר ודם אי אפשר לו שיוצא ידי חוברתו בשלמותו, ואין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה זהה ג' ע"א), ולא נתנה תורה למלאכי השרת (פנות כה ע"ב); ועל אלו המדקדקים ומחמיריהם בחמורות יתרות, עליהם נאמר (ויקרא י"ח, ה): "זוח ביהם" ולא שימות בהם (ומאפה ע"ב); כי אין להם שם חיים כלל, ותמיד הם במרה-שchorה מלחמת שנדרמה להם, שאינם יוצאים ידי חובתם במצוות שעושים, ואין להם שם חיים משום מצוה

מחמת הדקדוקים והמרה-שחורה שליהם. ואמר אוז, שהו
בעצמו אינו מחייב שום חומר כלל, ובאמת אחר כל החקמות
אריך להשליך כל החקמות ולעבד את השם יתברך בתמימות
ובפשיות גמורה, בלי שום חקמות, וזה היא הכמה הגדולה
שבכל החקמות לבל להיות חכם כלל.

כפי באמת אין חכם בעולם כלל, ואין חכמה ואין תבונה ואין
עצה לניגוד השם יתברך (משל כי, ל). פרוש, דבר, שהוא רק נגדו
יתברך, אין בו שום חכמה כלל והעיקר – רחמנא לבא עלי,
ובפרט בענני הזמןים שנופל האדם בכל פעם, שאינו יודע מה
יעשה בזמן זה וכו', או מסדר לעצמו סדרים בזמן זה ולזמן זה,
ולבסוף אינו הולך לו, ואז נשבר לבו לגמרי, וכן כמה פעמים
נדמה לו, בזמן זה אינו מסוגל לשום דבר. אריך לידע, גם
הוא בכלל חומרות ודקדוקים יתרים, כי האדם אינו יכול לצאת
ידי חובתו; העיקר – שיתחזק את עצמו לחיות תמיד בשמחה
עצומה, ועל-ידי זה יתרחוב לבו וידעתו, והוא יהיה תמיד מישב, כי
השמחה מרחבת את המוחין, ואז, כשייה לו פנאי לימד שעוריו
אשר יקבע לעצמו, וכשהאין לו פנאי, יחזק את עצמו בכל מיני
חזק, ויתחייב את עצמו עם נקdot יהדותו שלא עשני גוי, אבל לא
שיפול בשבייל זה, כי הכל פתוי היצר, הרוצה ליכדו בראשתו
ולהפילו במרה-שחורה ובעצבות, שנמשך מרובי הדקדוקים
והחומרות יתרות.

סדר דרך הלמוד

ובשביל זה בעצמו כדאי לצית את רבנו ז"ל, שסכל לנו דרך געימה, דרך קלה בלמוד תורה הקדושה (עין שיחות הר"ז, סימן עז), שדעתו היא, שיקבע כל איש ישראלי לעצמו שעורקים קבועים בתורה הקדושה בסדרון דיקא, להתחילה מההתחלתה, ולא יחזור עד שיסימו כלו, אז יתחילה עוד פעם, למשל, שיתחיל שעורק במשניות, ולא יחזור עליו, רק ילמד כל הששה סדרים, וכשיסים אז יתחילה עוד פעם, וכן שעורק בש"ס, להתחילה מפסיקת ברכות, ולא יחזור עליו כי אם ילמד דף אחר דף, עד שיסים כל הש"ס כולו, וכן בארכעת חלקי שלחן-ערוך יתחילה מההתחלת אורה - חיים, עד שיזכה לסייע יורה-דעה ואבן-העזר וחשן-משפט, יתחילה עוד פעם, וכן בזוהר הקדוש ותקוניהם ובמדרשים וכיו' וכיו'.

וספר עמנו הרבה הרים בעניין זה, שטוב ללמד במהירות ולבלוי לדקדק הרבה בלמודו, רק ללמד בפשיות ובירזיות ולבלוי לבלב דעתו הרבה בשעת למודו מענין לענין, רק יראה להבין הדבר בפשיות במקומו; ואם לפעמים איינו יכול להבין דבר אחד, אל יעמוד הרבה הרבה שם, ויניח אותו הענין וילמד יותר להלן, ועל-פי-רב ידע אחר-כך ממילא מה שלא היה מבין בתחילה כשהילמד בסדר בירזיות להלן יותר, ואמר, שאין ארכיכים בלמוד רק האמירה בלבד, לומר הדברים בסדר, וממילא יבין, ולא יבלבל דעתו בתחילה למודו, שירצה להבין תכף, ולא יבין כלל, רק יכנס מוחו בהלמוד ויאמר בסדר בירזיות, וממילא יבין; ואם לא יבין, תכף יבין אחר-כך, ואם ישארו איזה דברים, שאף-על-

פִּיכְנָן לֹא יוּכֵל לַעֲמֹד עַל כָּוֶנְתוֹ - מֵה בָּכָה, כִּי מַעֲלַת רַבִּי הַלְّמוֹד עַוְלָה עַל הַכָּל, וְכֹמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ זֶ"ל (עֲבוֹדָה זָרָה יט ע"ב) : לְגַמֵּר וַיהֲדר לְסִבְרָה ; וְאֶפְ-עַל-גַּב דְּלָא יָדַע מֵה קָאָמָר, שֶׁנָּאָמָר (תְּהִלִּים קִיט, כ) : "גָּרָסָה נְפָשִׁי לְתָאָבָה" ; כִּי עַל יְדֵי רַבִּי הַלְّמוֹד, שֶׁלְּמֹד בְּמַהְירֹות וַיַּזְכֵּה לַלְּמֹד הַרְבָּה, עַל-יְדֵי-זֶה יַזְכֵּה לַעֲבָר כִּמָּה פָּעָם אַלְוּ הַסְּפָרִים שֶׁלְּמֹד לְגַמְּרָם וְלְחַזְּרָה וְלְהַתְּחִיל וְלְגַמְּרָם פְּעֻם אַחֲרָ פְּעֻם, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִמְּלִיאָה יָבִין בְּפָעֻם הַשְׁנִי וְהַשְׁלִישִׁי כֹּל מֵה שֶׁלְּאָהָרְתָּה מִבֵּין בְּפִתְחָלה. וְדֹבֵר הַרְבָּה מַאֲד בְּעַנְיוֹן זוֹ.

וּבְאַמְתָּה הוּא דָרְךָ וְעַצָּה טוֹבָה מַאֲד בְּעַנְיוֹן הַלְّמוֹד, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יָכֹלִים לִזְכֹּות לַלְּמֹד הַרְבָּה מַאֲד לְגַמֵּר כִּמָּה וּכִמָּה סִפְרִים, וְגַם יַזְכֵּה לְהַבִּין הַדָּבָרִים יוֹתֵר מֵאָשָׁר קָיָה לוֹמָד בְּדַקְדּוּק גָּדוֹל, כִּי זֶה מִבְּלַבְלָל מַאֲד מִן הַלְּמוֹד ; וּכִמָּה בְּנִינְאָדָם פְּסָקוּ מַלְמֹודָם לְגַמְּרִי עַל-יְדֵי רַבִּי הַדַּקְדּוּקִים שֶׁלָּהֶם, וּמַאוֹמָה לֹא נִשְׁאָר בְּיָדָם, אֲכַל כְּשִׂירְגִּיל עָצָמוֹ לַלְּמֹד בְּמַהְירֹות, בְּלִי דַקְדּוּקִים הַרְבָּה, הַתּוֹרָה תְּתִקְנִים בְּיָדוֹ וַיַּזְכֵּה לַלְּמֹד הַרְבָּה מַאֲד – גָּמָרָא, וּפּוֹסְקִים כָּלָם, וַתּוֹרָה נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמְדֻרְשִׁים, וּסְפָרִי הַזָּהָר, וּקְבָלָה וְשֶׁאָר סִפְרִים.

וְהַגָּה בּוֹדָאי מַי שָׁהוֹלֵךְ בְּחִכְמֹות, וְאַינוֹ מְסֻתְּפֵל עַל אַחֲרִיתוֹ וְתְכִלִּיתוֹ הַגְּנַצְחִית – בּוֹדָאי כָּל אֶלָּו הַדָּבָרִים هֵם אָךְ לְמוֹתָר אֶלָּו, כִּי הוּא רֹצֶחֶת לְהִיּוֹת לִמְדָן וְגַאנָּן וּרְאֵשׁ יִשְׁיבָה וְלְהִיּוֹת שְׁמוֹ וַיַּרְחֵוּ נֹזְדֵף בְּכָל הָאָרֶץ, וְדוֹמָה בְּמַעַשְׂיוֹ לְאַנְשֵׁי דָוָר הַפְּלָגָה,

סדר דרך הַלְמֹוד

הברונים מגדל וראשו בשמות, ועקר סבת מעשייהם הוא מה שכתוב אחר-כך: *ונעשה לנו שם; ככתוב בזוהר הקדוש* (ח"א כה ע"ב) על פסוק (בראשית ב, ד): אלה תולדות השם והארץ; *שהחמה מינים יש בערב ירב, ומן השלישי שביהם הוא הנקרא בת גבורים, דעתינו אתمر שם ו, ד*: "המה הגברים אשר מעולם אנשי השם"; *ואינו מסתרא דאלין דאתמר בהון* (בראשית יא, ז): "ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל ונגו" *ונעשה לנו שם וגו*, *ונעשה לנו שם בבנין בתיכניות ובתיכמדרות, ושווין בהון ספר תורה ועתרה על רישיה, ולא לשמה אלא לمعد להון שמא וכור;* *עין שם.* *ועל רבנן דבריו הקדושים והתקמים והאמתיים של רבנו ז"ל,* הם אצלו ללוג ולקלס, *ואינו חפוץ לקבלם,* *ועוד חולק על זה ומוגע אחרים, אבל אלו התקמים והישרים, אשר מסתכלים היטיב היטיב על אחירותם ומתחוננים היטיב היטיב, אשר לא לעולם יחיה האדם, ויבוא ויגיע היום והשעה והרגע, שיצטרך להפשית גופו וכור,* *ונשנתו מעלה אל-על, אליהם תעוף מלאתי, יערף כמטר לקחי, תזל כטל אמרתי* (דברים לב, ב).

כי זה דבר ידוע, אשר כל בחור וכל אברך רצונו להיות מתמיד גדול ולזכות לשים כל הש"ס וארבעת חלקיו שלחן ערונו וכור וכור, אך עקר המניעה הוא מרובי חכמות, שטאף-זמיד בשפטות את הגمرا, רוצה ליריד עד עמקה ולהבין על-פי כל דברי הראשונים וכור, ומתחמת שעיל-פיירב הבחרים עדין אינם

מושכים לירד לעמקה וכו', כי עדין לא השתלמו כלל בביטחון
וכו, ובפרטיות בעתים הללו, שעובר על בחורים מה שעובר
וכו, מרובי הזנה שהתרפשה בעולם וכו', ועל-ידי-זה אין
מחם בשלמות כלל לירד לעמקה וכו', ועל-כן מאחר שאינם
מבינים תכף-זמיד מה שלומדים בפרטיות על-פי שיטות של
הראשונים וכו', על-ידי-זה מתרחקים מהלמוד לגמרי, וגם מה
שלומדים הוא רק מעט דמעט, פאלו פאו שד מאיימת הרוש -
ישיבה וכו', אבל על-פי-רב מתחפטים לגמרי, כדיוע דבר זה לכל
המודה על האמת.

וכבר צעקו על זה הקדמונים - עין בספר 'ארחות-צדיקים'
לקדמון אחד (בשער כז, מעלה התורה), וזה לשונו: 'בדור הזה
נשתכח התורה, מחתה כי הלומדים הללו סבורים לעשות כמו
הראשונים להזכיר בפלפולים, אך אין דומים לחכמי צרפת
כל וכל, שלהם היה פתווח כאולם, ותוורתם היה אמןיהם.
והיו מימות עצם עליהם יומם ולילה, וכן השיגו וידעו
בפלפולים; אבל עכשו אינם יודעים כן, אלא מבלבלים זה את
זה, ומבטlein רב היום ועובדין באותו למד כחצי יום, והלמוד
שליהם עראי דעראי והבטול קבוע. וכל אחד רוצה ללמד תוספות
ובכל חדשים וחושי חדשים קדם שידע צורת הפלמוד, אמר
בן איך יצא? כי כבר אמרו חכמינו ז"ל (צבודה זורה יט ע"א):
לעולם ליגرس אינש ואף-על-גב דמשבח, ואף-על-גב דלא ידע
מאי קאמר, וכן אמרו חכמינו ז"ל (שבת סג ע"א): מעקרא ליגמר

סדר דרך הלמוד

אין שום וקדור לסביר. וכל זה אינם עושים עתה, רק תכוף ומידי רוץ להידר לעמך העניין וכו', ועל כן מרבית טرح הלמוד - העיון והפלפול - רבים פורשים מן הלמוד לגמרי וכו', ואם היו מרגילים את עצם בדרך שהורו אותנו חכמי התלמוד לחזור במשניות וגמרא בפתרונות לסימן בכל יום כך וכך פרקים וכו', אז מרבית החזרה היו בקיאים בכלל התלמוד בזמן זאת, וכן היה נכנס בהם תשך למד, והוא מתאים למד תמיד, כי היה להם לב להבין בקלות, והוא אדם יכול למד לעולם, נים ולא נים, פיר ולא פיר, והוא מוסיפים בכך יראת-שמות שלמה, וגם היה מתרבים לתלמידים, והוא עוסקים תמיד בתורה; אבל עתה מרבית טرح השמועות נעשית עליהם ההלך ממשא כבב, ולא יוכל עוד להבית בה, ומתווך בכך עוסקים בשגנון בליצנות, ובבלבולן ומבטים ועוסקים במיני תחבורות, ומכל שכן שאין להם יראת-שמות וכו' וכו'; עיין שם.

ולכל זה נכתב בספר לפני כמה מאות שנים, מכל-שכן וכל-שכן מה נאמר אנן בדורותינו אלה, אשר החשך נתפשט בעולם מאד מאד, והפריזות והתאות רעות עושים פרצחות בנשות נערי ישראל, ונכשלים במה שנכשלים וכו', ובפרטיות בפגם הברית - הוצאה רעה לבטלה - רחמנא ליאמן, עד שיש הרבה, שנפלו כבר בעמק הרעה זו, אשר כבר קשה וכבד להם לצאת מזה החטא המגנה, ונופלים בכלל פעם יותר ויוטר, רחמנא ליאמן, ומהם מבלב מאד מאד, ולבם סחרחר, ומלא עקמימות וקשיות

ובכו, בודאי איןם מקרים כלל תקף-זומיד לירד לעמך העיון להבין הכל, כי מבחן פגום מאד מאד, רחמנא ליצלו, אך מבחןת שמלבבים אותם למד בעיון וכו', ואין להם את הכלים זהה מבחןת זה הם מתרשלים מאד מאד מלמדו תורה הקדושה, כי הכל כבד אצלם, עד שמלבבים את רב היום בפטופוטי דברים בטלים עם גمرا פתוחה, והבטלה מביאה לידי שעומים (כתבות נת ע"א). ועל-ידי זה בעצמו נופלים יותר ויותר, כי אין יציר הרע שלט אלאumi שהולך בטל, ונחתמר לבם יותר ויותר וכו'. וכשהוא סוף היום, בשעה שאricsים לעשות חשבון-הנפש - מה עשית ופעלתך בזה היום וכו' על-פי-רב תמצא, שאין בידם אפילו פרק משניות אחד ליום ודרכם גمرا שלם ליום וסימן אחד שלחן-ערוך ליום וכו'. וכל זה מרבי חכמות של רבוי אור תקף-וימיד לירד לעמך העיון וכו', ובין כך עוברים הימים והחברים והשנים של ימי הנוערים בהבל וריק וכו', ומכל-שכן שאינם זוכים לסייע פעם אחת עד ימי חתונתם ששה סדרי משנה ושם וארכעת חלקי שלחן-ערוך וכו', ואדרבה! עוד לא עולה על דעתם, שכוכבים להגיע זהה אם יתנהגו בדרך האמת זהה, שגהה לנו רבינו ז"ל, ללמד הרבה בפשיות, ויהיו רגילים לומר הרבה, כנ"ל.

ועל-כן, אחוי היקר, איעצה וייה השם עמך, שמלבד השיעור, שיש לך בישיבה וכי את השעור הזה תחק לשעור עיון ותחזר עליו פעמים אין מספר, וכל מה שיקשה לך שאל נא את

סדר דרכּ הַלְמֹוד

הראש-ישיבה והמשגיח וכיו'] - שתקבע לעצמה שעור פשות בלמוד משלnit בסדרן, שתפתח את המושניות מתחילה ברכות וכו', ותתחל לחד בזריזות פרק אחר פרק, מסכת אחר מסכת, אף שבתחלתה יקשה עליך הרבה דברים, אל תסתכל על זה כלל, רק להתמיד מאד מאד בסדרן, ואם תנהג כך, אז ברבות הימים והשנים תהיה בקי בששה סדרי משנה, וכן תקבע לעצמה שעור פשות בשיס לפתח במקצת ברכות, ותתחל לומר בזריזות דר אחר דר וכו', עד שתזכה לסיסים, וכן בלמוד שלחן-ערוך וכו' וכו', ואף שבתחלתה יהיה הלמוד עלייך לעל כבד ולמשא, וביתר שיעשו ממש ליוצאות - גם זה נקרא למוד וכו' וכו', וכדומהם פתוניים שונים מה שהבעל-דבר יקיים עלייך וכו', אתה, בני חביבי, אחי חמדת לבבי ! חוס על נפשך להגות בתורה יומם ולילה בדרך זה, ואו על-ידי רבוי החזרה ורבוי ההרגל, שתרגיל את עצמך כבר ביום נעוריך, או תאהז כבר בזה כל ימי חייך. וזכור תזכיר, כי עקר עסוק בתורה ארייך להיות לשם אל עולם, למוד לשמה, לשם נשמהו - "באורך גראה אור" (תהלים לו, י); וכן שהלחם הוא מזון הגוף, בן מפש"ל לכום בלחיי" (משליט, ה) - התורה היא מזונא דנסמטה (עין לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סיון ח'). ועל-כן למה תגע כל כתף על מזון גופך, ולא תגע על מזון נשמתך, חיota נשך, להארה באור החיים, כי כל דבר של התורה הוא מפש מזון נשך לנצח נצחים.

ועין בתקוני זהר הקדוש (בקדמה, דף יד ע"ב): 'כל צדיק וצדיק
אית ליה עולם בפני עצמו, וכל מאן דזוכה להלכה חד יritten עלמא
חד, כל שכן מאן דזכי למסכתא חדא, או לתרין, או לשתיין,
דאתמר בהון (שיר השירים ו, ח): "ששים מה מלכות", דכל
מסכתא מטרוניתא איה בגרמה, זאה איה מאן דירית לה בהאי
עלמא' וכו'; עין שם. הינו אשרי מי שזכה לסים מסכת אחת,
שהוא יורש עולם אחד, מכל-כך כשבזכה לסים כל השיתין
מסכתות, שנכלל בשכינה, שהיא המלכות וכו', ומכל אל
אנשי שלומנו בשם רבנו ז"ל, אשר מי שזכה לסים ש"ס,
ממשיך על עצמו אלם אלקים. וזה עקר השמחה והחדרה בכל
העולםות, ואין עוד שמחה כזו כשבזכה לסים מסכת אחת,
וכמאמר אביי (שבת קיח ע"א): 'תיתני לי דכי חזינא צורבא מרבען
דשלים מסכתא עבידנא יומא טבא לרבען'. ועין בשלחן עורך
(יורה דעתה, סימן רמו, סעיף כו, בדברי הרמ"א): 'כשיסים מסכתא, מצוה
לשמח ולעשות סעדה, ונקראת סعدת מצוה', ומכוון בפסקתא
(זוטא פרשת צו): 'כל המשלים מסכת - צריך לעשות يوم טוב'; כי
זה עקר החדרה והنعم בעולם הזה ובהעולם הבא, כשבזכה
לשקד על דלתاي התורה, גمرا ופוסקים בדרך וסדר של רבנו ז"ל,
ללמד בזריזות בסדרן דיקא.

ועל כן, חמלה לבבי, העקר תראה להוציא את עצמן
מהגדמיון, וידע לך, שכל דברו של תורה ותפללה, זה מזונך
עלמא דאתמי, אם למדת תורה הרבה, נתנים לך שכר הרבה'

סדר דרך ההלמוד

(אבות ב, טז), ולא לתחשב אחרת. וכך אמר רבינו ז"ל (שיחות קרגז, סימן כג): 'אֲשֶׁרִי מֵשָׁאוֹכֶל בְּכָל יוֹם כִּמַּה פָּרָקִים מִשְׁנִיוֹת וְשׂוֹתָה אַחֲרֶכֶד כִּמַּה קָאָפִיטְלָךְ תְּחִלִּים וּמַתְלִבְשָׁבָם בְּמִצּוֹת', ורק זה הם אריכות ימיה לעלם אדמי, ועל כן למה תצאית את הבעל דבר, שמתלבש על ידי שלוחיו, שהה אינו נקרא למוד או כדומה, כי כבר אמרו חכמינו ז"ל (עבודה זרה יט ע"א): 'לְעוֹלָם לִיגְרִיס אִינְיִשׁ וְאֶף עַל גַּב דְּמָשְׁבֵח וְאֶף עַל גַּב דְּלָא יָדַע מָאִי קָאָמֵר' וככ" ; עין שם. ובזהר הקדוש (קדושים פה ע"ב) : 'אֵית מִן דְּלָעִי בָּאָוֹרִיתָא וּמְגַמְּגָם בָּה בְּגַמְגֻּמָּא דְּלָא יָדַע, כֹּל מָלָה וּמָלָה סְלָקָא לְעַילָּא וּקוֹדֵשׁ אֶבְרִיךְ הוּא חָדֵי בְּהָאִי מָלָה' וככ" ; עין שם. ובפרטיות שעיל ידי רבבי האמירה תזקה, שיפתח מהה ודעטה, וזכור מאמר ז"ל במדרש (שיר השירים רבא ב, ז) : 'בָּזְכוֹת הַתּוֹרָה וְלוֹמְדִיה יַנְצַל הָעוֹלָם' ; ומפני יודע, אולי על ידי שאפתה תקבוע לעצמה חק קבוע לטחון בפטגמי דאוריתא בכל יום ויום – מקרא, משנה, גמרא, מדרש – בסדרן, תזקה להatial את כל העולם. ובתנא דבר איליה (זוטא, פרק א) איתא : 'כִּיּוֹן שְׁקָרָא אָדָם תּוֹרָה וְנִבְיאִים וְכַתּוּבִים, וְשָׁנָה מִדְרָשׁ, הַלְּכוֹת וְאֲגָדֹת, וְשָׁנָה הַגְּמָרָא וְשָׁנָה הַפְּלִפּוֹל לְשָׁמָה – מִיד רֹוח הַקָּדֵשׁ שׂוֹרָה עַלְיוֹן' וככ" ; עין שם.

achi haikar, p'tufotiy stototim v'habelim shel borim v'rikim tenumid b'ngad orot nshagvim ba'ali ; ma l'k l'zit la'otam sh'omrim l'k, shein zeh l'mod v'cdomahe v'covi ? ! iboa h'ayom, v'natzarot lehagens b'petlutan ha'malka, v'shem "zu'ut zikh af zoken di [nichafsh

ה[פרק]ים משלנויות ודרפים גمراו וסימנים שלחן ערוף וקאייטליך תחלים וואס מיר האבן ארין גיכאפט [שחתפנו] בזה העולם העובר, המלא הבלים והבלתי הבלים". ואמרו חכמינו ז"ל במדרש (קהילת רבהו, יג): 'הואיל והבל הם ימי של אדם וכצלם מה הנאה יש לו בחימים ? אלא יתעסק בדברי תורה, שכלהן חיים, ויתמיד בשקייה נוראה כל היום ובכל עת שיש לו זמן פניו'; כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי ברכות, פרק ט, הלכה ה): 'מה התינוק הזה צריך לינק בכל שעה שביום, כה כל אדם שבישראל צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום' וכו'; עין שם. ואל תששב, שיש איזו עבודה גדולה מתורה. כי כבר אמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי פאה, פרק א): 'אפלו כל מצוותיה של תורה אין שות לדבר אחד מן התורה' וכו'; עין שם.

וזריך לעשות בלמוד תורה הקדושה התחלת חידשה למד בתשוקה חידשה, ותהי חביבה עליו תמיד, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (عروビין נד ע"א): 'דברי תורה חביבין על לומדייהם כל שעה בשעה ראשונה'; ואף שעבר עלייך עד עכשו מה שעבר, בפרט בפגם הברית - הוצאה זרע לבטלה וכו' וכו' - אל תפול בעדך כלל ! ועל ידי שתצית את רבינו ז"ל, ותקבע לעצמך קביעות חזקה בשעוריים אלו לחזור הרבה בסדרן למועד התורה הקדושה - אין לך כבר ממה לפחד, כי נשמתך תהיה מסבבת עם פרקים משלנויות ודרפים גمراו וסימנים שלחן ערוף וכו' וכו'. ואמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי ראש השנה, פרק ד, הלכה ח): 'כיוון

סדר דרך הַלְמֹוד

שקבלוּם עלייכם על תורה, מעלה אני עלייכם כאלו לא חטאַתם מימיכם'. ואמרו (מנחות קי): 'כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה ולא חטאַת ולא מנחה ולא אָשֶׁר', כי התורה מקשרות את האָדָם אליו יתברך. וכן שאמרו חכמיינו ז"ל (חגיגה ג' ע"ב): 'מה דרבנן זה מכון את הפרה לתלמיה, אף דברי תורה מכונין את לומדיין מדרבי מות לדרבי חיים' וכו', כדיaitaa במדרש (במדרש רביה יד, ט): 'נקראת התורה אור, שהיא מאירה את האָדָם מה יעשה, ולפִי שההתורה מלמדת את האָדָם כיצד יעשָׂה רצון' המקום, לפיכך שכיר התלמיד גדול'. ואמר רבנן ז"ל (ספר המדות, אות למود סימן י): 'כל ידיעה במשפטו של תורה - הן מצוות שבין אדם לחברו והן מצוות שבין אדם לקונו - הידיעה הזאת בעצמה היא הצלחת הנפש'; כדיaitaa במדרש (דברים רביה ד, ד): 'הנפש וההתורה נמשלו בגור. הנפש, דכתיב (משלי כ, כז): "גָּרֶר ה' נְשָׂמֵת אָדָם"; וההתורה, דכתיב (שם ו, כג): "כִּי גָּרֶר מְצֻוָּה וְתוֹרָה אָוֹר". אמר הקדוש ברוך הוא לאדם: הנה גורי בידך ונגרך בידך, אם שמירת את גורי, אני משמר את נרכך, ואם כביתה את גורי, אני מכבה את נרכך' וכו'; וכאשׁר תחמיד בתורה, תair עליך אורו יתברך, כמו שאמרו חכמיינו ז"ל (סוטה כא ע"א): 'פָּלָה הַכְּתוּב אֶת הַתּוֹרָה בָּאָוֹר לֹוֹמֵר לְךָ מָה אָוֹר מְגַן, אֲף תּוֹרָה מְגַנֶּה, "בְּהַתְּהַלְּקֵךְ פְּנַחַת אַמְּקָדָה" (משלי ו, כב) - זה העולם הזה. "בְּשַׁכְּבָךְ תִּשְׁמַר עַלְיךָ" - זו מיתה'.

ועל כן רב בני הנוצרים הבוחרים, ואפלו האברכים אמר מתנתם, מתרשלים בלמוד - הכל נמשך מחרומות יתרות לעשות

הכל בדור רב (עין לקוטי הלוות, קריית התורה, הלהבה ו', אות ו'). וכן הלמוד רוזחה ללמד בעיון רב ובבנה טובה, ואם לא - נסכים בדעתו הפגומה, שאין זה למוד כלל, וען שאין מוחזו מוכן ללמידה כזו, שהוא מציר לעצמו, על כן אין לו מוד כלל. וכן הדבר נהוג אצל בעלי בתיים או זקנים, שעברו עליהם בימי חייהם צורות ונסיונות רבים, ו מרוב בלבולים וטרדות ועסקים שעוברים עליהם, נסכים בדעתם: קיין למדן וועל איך שווין מפילא נישט זיין [למדן מפילא אני לא אהיה], ועל כן למה לי למד, וככה תמורה הלמוד קורא עתונים וספרים חיצוניים ומקבל השקפתו בחיים מלאים וכופרים ונואפים, רחמנא ליאמן, ובין כך ובין כך מבלה את הזמן היקר, אשר בכל רגע מלבש בו אורו יתברך, אם יזכה להסתכל ולהתבונן בו.

ובאמת כשהייתה ליישוב הדעת, הלא בין היום ובין מחר עלי לעזוב את זה העולם, ומה אשב לשולחי דבר, כשישאל לי שומר הפתח: ערד מקרא שקרית, משנה ששנית וכו', ומה גם שכבר אמרו חכמינו ז"ל (כתבות נת ע"א): 'הבטלה מביאה לידי זמה, הבטלה מביאה לידי שעמוס' (שגועז); אבל אם זוכים להרגיל את עצמו למד בדרך ר benign ז"ל, בתמיינות ובפשיות - אז לעולם ירצה למד, ואם נעשה לו אייזה בלבול וטרד, אינו נופל בדעתו, רק מהפה שי עבר מעליו הבלבול או הטרד, וזה ממשיך דרכו בלמוד עוד ועוד, כי הוא יודע, אשר רק זהוי חילקו לנצח נצחים, וכל משנה או קפיטל תהלים או פרוטה לצדקה או דבר שדבר לפניו יתברך ברגע זה, לעולם לא יאביד, וכי שכך כבר שכח

סדר דרך הַלְמֹוד

מה שָׁלֵם בְּרֶגֶע הַהוּא, מָה בְּכֹךְ ? ! הַרְגָּע אִינוֹ נָאכֵד, רַק כֵּל יּוֹם
וְכֵל שָׁעָה וְכֵל רֶגֶע עֹזֶלה לְמַעַלָּה, כִּי הַיּוֹם הַמָּסְפִּירָה רַוַּחֲנִית
אַלְקָוֹתָו יַתְבִּרְךָ, וְשָׁוֹם דָּבָר אִינוֹ נָאכֵד לְעוֹלָמִי עד וְלַגָּחָנִים.

וְעַל כֵּן כִּשְׁאַתָּה בָּא לְבִיתְךָ אַחֲרֵי עֲבוֹדָה קָשָׁה, שְׁעַבְדָּת כֵּל
הַיּוֹם, פָּתַח אֶת הַמְשֻׁנִׁיות וְתוֹאמֵר כִּמֵּה פְּרִקִּים וְכֵן אֶת הַגְּמָרָא
וְהַשְּׁלִיחָן עַרְוֹךְ וּכְוּי - כֵּל מָה שְׁתַבְחָר. וְאֵם תָּאמֵר, שְׁהַדְבָּר הַזֶּה
הַוְאָ רַק חֹכָּא וְטַלּוֹלָא, וְאֵין זֶה נִקְרָא לְמוֹד כֵּל - הַאֵם בְּשִׁבְיל
שְׁאֵינָה מְבִין הַכֵּל פְּשָׁלִיךְ הַכֵּל אַחֲרֵי כַּמְפָךְ וְתַקְה בִּידָךְ יוֹתֵר טֻוב
עַתָּוֹן ? אוֹ תִּפְתַּח אֶת הַרְדֵּיו אוֹ תִּשְׁבַּב בְּמִסְבַּת מוֹשֵׁב לְצִים וְתַדְבֵּר
פָּטְפוֹתִי דָּבָרִים בְּטִילִים וּכְוּי ? אַדְרָבָה ! אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמָךְ
בְּדַרְךָ זֶה, תִּזְכָּה לְהַרְגִּישׁ סָוִף כֵּל סָוִף כֵּל מִינִי אֲוֹרוֹת בְּלִמּוֹד תּוֹרָה
הַקָּדוֹשָׁה, וְכָמוֹ שָׁאָמְרוּ חַכְמָינוּ זֶל (יִבְמֹות קִיז ע"א) : כְּתִיב (מִשְׁלִיכָה),
י" : "כְּמַיִם הַפְּנִים לְפָנִים, כֵּן לְבֵב הָאָדָם לְאָדָם" - בְּדַבְּרֵי תּוֹרָה
כְּתִיב. וּפִירְשׁ רְשָׁ"י : לְפִי פָנִים וְלֵב, שָׁאַתָּה נוֹתֵן עַלְיהָ לְבָה, עוֹמֵד
עַלְיהָ וּכְוּי, עַזְנֵי שֶׁם. וְאָמֵר רַבָּנוּ זֶל (שִׁיחָות הַרְ"ן, סִימָן ז) :
'כִּשְׁהַתּוֹרָה תְּرִאהָ לְךָ אַהֲבָה, אֹז לְאַתְּרָצָה שְׁוֹם שְׁכָר עֲוֹלָם הַבָּא,
רַק תְּרִצָּה אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ וּכְוּי ; עַזְנֵי שֶׁם. כִּי כִּפְיִ שָׁאַתָּה תְּרִאהָ
פְּנִיךְ בְּתּוֹרָה, כֵּן הַתּוֹרָה תְּתִרְאָה אֲלֵיךְ. וְאָמְרוּ חַכְמָינוּ זֶל (גִּיטִּין
מג ע"א) : 'אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבֵרִי תּוֹרָה אֶלָּא אֵם כֵּן נִכְשֵׁל בְּהַנִּי'
וּכְוּי ; עַזְנֵי שֶׁם. וְאֵף שְׁהַדְבָּר הַזֶּה בָּא לוֹ בְּקַשִּׁי רַב, הַז בְּחוֹר,
שְׁנַפְגָּם, חָס וְשָׁלוֹם, הַרְבָּה מַאֲד בְּפִגְמָה הַבְּרִית - הַוֹּצָאת זָרָע
לְבִבְטָלה, רַחֲמָנָא לִיאָלָן, וּמַחְוּ מִבְלָבָל מַאֲד, וְאֵין לוֹ שָׁוֹם עַצָּה

לשיטת לעצמו, והן לא ברה, הפטרד בצרפת ועובד כל היום עבודה קשה, והן ז肯, שכבר עברו ימי עד עכשו בחשך - צריכים לזכור מאמרם ז"ל (סנהדרין ק' ע"א): 'כל המשחר פניו על דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מבהיק זיוו לעולם הבא וכו', כל המריעיב עצמו על דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא משביעו לעולם הבא וכו'; עין שם. ואמרו (UBEDEH ZERAH ב.): 'לעתיד לבוא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה ומגיחו בחיקו ואומר למי שעסוק בה, יבוא ויטל שכרו' וכו'; עין שם.

ועל בן מודיע תפול כבר כל פה בדעתך? ומידיע לא תצאית את רבנו ז"ל? וזכור תזכור, כי זה חלקה לנצח נצחים, וכשתראגיל את עצמך בדרך הקדוש והנורא הזה - דרך הלמוד של רבנו ז"ל - איז לעולם תהיה עסוק באיזה למוד או תורה נביאים כתובים או משניות, או גمرا או מדרש או שלחן ערוך או זהר הקדוש וכו', ואפלו בשתהיה על הדרך או תשב בחנות, יהיה לך מוכן תורה הקדושה, כי הלא נתברר לך, שרק זה חלקה לנצח נצחים.

והנה יש סבה גדולה מה שבני העולם מתרשלים מלמד תורה הקדושה - מפתחת מدت השכחה, שנטבעה בהרבה בני אדם, ובפרטיות אלה אשר נפלו במקום שנפלו והתכלכו במא שנטולכלכו, ועל ידי זה קלקלו את מהם וכו', וכי אפשר להם לזכור מה שלמדו, ומאחר ששוכחים מה שלומדים, נדמה להם, שלריק יגיעם וטרחתם, ועל בן הם מתרשלים לגמרי, עד שיש

סדר דרך הַלְמֹוד

הָרֶבה, שֶׁכֶל כֵּךְ נִפְלָו בְּשִׁבְיל זֶה בְּדִעַתָּם, עַד שָׁאַיִן פּוֹתְחִים מִקְרָא, מִשְׁנָה, גִּמְרָא, מִדְרָשׁ וּכְיוֹ וּכְיוֹ – מְרַב שְׁבָרוֹן לְבָם וּקְצָר רַוְחָם, שָׁהָם שְׁבוּרִים בְּעֲצָמָם כְּחָרֵס הַנְּשָׁבֵר וּמְתִיאָשִׁים לְגִמְרִי מְחִיָּהֶם, וּמְכַל שְׁפִין וּכְלָל שְׁבִין שְׁפָגָם הַוֹּצָאת זָרָע לְבִטְלָה עַזְקָר אֶת הַמַּחַת, וּעַל יָדֵי זֶה נִכְנָס שְׁכָחָה בְּאָדָם, וּמִזָּה בָּא, שְׁבָחוּרִים מְתִיאָשִׁים מַלְמֹוד, מַאֲחָר שְׁתְּכַף וּמִיד כְּשַׁלְמָדו אֵיזָה דָּבָר, שְׁוֹכְחִים הַכָּל; וּבָאַמְתָּה אַיְנוּ כֵּן, כִּי אִיתָּא בְּדָבָרִי רַבְנָנו זֶ"ל (שִׁיחָות קְרֵי"ן סִיקָּן כֵּי) : 'דָּע, שְׁלַעַתִּיד מִזְכִּירֵין אֶת הָאָדָם כֵּל מַה שְׁלַמְד אֶרְךָם שְׁכָחָ' ; עַזְנֵן שְׁמָם. וּמְקוֹרוֹ הַוָּא בְּשַׁעַר הַמִּצּוֹת לְהַאֲרֵי זֶ"ל (פָּרָשָׁת וְאַתָּחָנָן) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ : 'בְּעַנֵּין הַשְּׁכָחָה אֲשֶׁר בְּאָנָשִׁים, כִּי הָיָה נוֹתַנָּת עַצְלוֹת וּתְרַדְמָה לְהַמְנָעָה מִעֲסָק הַתּוֹרָה בְּאָמָרָם, כִּי הַנָּהָה, חַס וּשְׁלוֹם, גִּמְצָאים יְגֻעִים לְרִיק וּלְבִטְלָה, כִּיּוֹן שַׁהַכָּל נִשְׁבַּח מֵהֶם וּכְיוֹ – דָּע לְךָ וּכְיוֹ, וְאַף עַל פִּי שְׁשֻׁכָּח מֵה שְׁלֹמֵד, אַיְנוּ יְגֻעַ לְרִיק, חַס וּשְׁלוֹם, יְעַן כִּי בָּעוֹלָם הַבָּא וּלְעַתִּיד לְבוֹא יְזִכְרָוּ לוּ כֵל מַה שְׁשֻׁכָּח וּכְיוֹ ; עַזְנֵן שְׁמָם. וּבְמִדְרָשׁ (קְהִלָּת רַבָּה א, לד) אִיתָּא : 'זֶה שְׁפָוטָה שֶׁל תּוֹרָה – שָׁאָדָם לֹומֶד וּמִשְׁכָחָה וּכְיוֹ, כִּי לְטוּבָתוֹ אָדָם לֹומֶד תּוֹרָה וּשְׁכָחָה, שְׁאָלוּ הָיָה אָדָם לֹומֶד תּוֹרָה וְלֹא שְׁכָחָה – הָיָה מִתְעַסֵּק בְּתּוֹרָה שְׁתִים וּשְׁלִשׁ שָׁנִים, וְחַזֵּר וּמִתְעַסֵּק בְּמַלְאָכָתוֹ, וְלֹא הָיָה מִשְׁגִּיחַ בָּהֶם לְעוֹלָם כֵּל יָמִינו, אֶלָּא מִתּוֹךְ שָׁאָדָם לֹומֶד תּוֹרָה וּשְׁכָחָה, אַיְנוּ מִזְיָּא אֶת עַצְמוֹ מִדְבָּרִי תּוֹרָה' ; עַזְנֵן שְׁמָם.

וספר רבנו ז"ל, משל נאה על זה העניין, על הלומד תורה ושותח, ששכרו אנשים למלאות חכיות, והחכיות היו נקובים, וכל מה שהיה שופכים לתוך החכיות, נשפך לחוץ, והטפשים אמרו: הויאל ונשפך לחוץ, למה לנו ליגע ולמלאות, מאחר שאחר כך נשפך; אבל החכם אמר: מה לי בזה? הלא פורעין לי על היום, ושכרי לא יקפח מכל يوم ויום, כי אני משבר למים, ומה לי אם נשפך? כמו כן אף על פי ששוכח למדו, שכרו לא יקפח מכל يوم ויום. ובאמת כשהאדם שוכח מה שלומד, אז כשבא למד עוד פעם, הוא לומדו בחשך חדש, כי נעשים אצלו חדשות לגמרי, אבלו לא למדם עוד בשום פעם. ובمדרש בראשית ר' צו, ה: 'מה דגים הלו גודלים במים'; כיון שירדה טפה אחת מלמעלה - מקבלין אותה בצמאון כמו שלא טעם מים מימיהן, כה ישראלי גודליין במים בתורה. כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה, הן מקבלין אותה בצמאון כמו שלא שמעו דבר תורה מימיין'; עין שם. כי בכל פעם נעשים אצלו חדשות לגמרי, ומה גם שאף ששוכח בכלל פעם, על ידי רבוי החזרה, שיזכה לסייעים פעם אחר פעם מקרא, משנה, גמרא, מדרש וכו' וכו' – סוף כל סוף יזכה, שהتورה נתן לו במתנה, כמו שאמרו מכמינו ז"ל (ירושלמי הורות, פרק ג, הלכה ה): 'כל אותן ארבעים יום שעשה משה בהר, היה לומד תורה ומישפחה, ובסוף נתנה לו במתנה. כל כך למה? בשליל להזכיר את הטעשים' [ופרש בפני משה], להזכיר את הטעשים, ששוכחים מה שלומדים, שלא יאמרו: מה לנו ליגע בחנם. והתשובה ממשה, שהיה חוזר ולומד

סדר דרך ההלמוד

אף שהיה משבח עד לבסוף, שנתקן לו במתנה]. ואמרו (סנהדרין ק' ע"א): 'כל המריעיב עצמו על דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא משביעו לעולם הבא, שנאמר (תהילים לו, ט): "ירוץ מdashן ביתך, ונחל עדניך תשקם"' ; והוא על דרך אדם רעב, שאוכל בתאבור ובחשך גדול, וכל מה שהוא רעב יותר, כמו כן אוכל יותר - כמו כן בלמוד התורה צריך להריעיב את עצמו, כאלו עוד לא למד כלל, ובאופן זה יזכה למד בחשך חדש בכל פעם, ועל ידי זה יזכה, שיאיר עליו אורו יתברך מעදנא דנחלא עלאה בעולם הבא, וזה יהיה שעשועיו ושכרו, כי שם בעולם העליון - יזכה להבין כל מה שלא זכה להבין זה העולם, ומה גם שיירשו עיניו ברזים וסתרי הנסתרות שביהם. ועל כן אסור לפול בדעתו כלל, אם שוכח מה שלומיד.

אתה, בני חביבי, התמוד סדרון לסים ולטיל בכל מקומות התורה הקדושה - מקרא, משנה, בבלי, ירושלמי, תוספთא וכל המדרשים וספריו הזוהר הקדוש והתקוננים ורמב"ם, טור ושלchan עריך וכוי וכוי - ואף שיש הרבה עניינים, שאין לך בין, ואתה שוכח - צריך שתדע, ששום דבר לא נאבד, ושם, בעולם העליון, תזכה להשיג הפנימיות שביהם. ואמרו במדרש (קעהות רבה ב, א): רבינו חזקיה בשם רבינו סימון בר זבדי אמר: כל התורה שאתה למד בעולם הזה, הכל הוא לפניו תורה שבעולם הבא, לפי שבעולם הזה אדם לומד ושוקח, אבל לעתיד מה כתיב תמן (ירמיה לא, לב): "נתתי את תורה בקרבתם"; ואמרו במדרש (פנוחמא פרשת תבואה):

אמר רבי אבא: לא היתה התורה ארכיה לננתן לישראל בעולם הזה; למה? – שהכל עתידין להיות למדין תורה מפי הקדוש ברוך הוא לעולם הבא – ומה נתנה להם בעולם הזה? – שכשיבוא הקדוש ברוך הוא למדם בעולם הבא, יהיה הכל יודעים באיזו פרשה הוא עסוק; לפיכך "אם שמעו" בעולם הזה, "תשמעו" לעולם הבא מפי הקדוש ברוך הוא, עין שם. ואמרו (ביליקוט ישעיה, רמז תעט): אמר הקדוש ברוך הוא: בעולם הזה ישראל למדים תורה מבשר ודם, לפיכך משכחים אותה. נתנה על ידי משה שהיה בשר ודם, וכשם شبשר ודם עובר, כך למודו עובר, שנאמר (משלי כג, ה): "התעיף עיניך בו ואיננו"; אבל עתיד לבוא אין ישראל למדין אלא מפיו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר (ישעיה נד, יג): "וكل בניך למודי ה". וכן הוא אומר (ירמיה לא, לג): "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו", וכשם שהאלקים חיו וקיימו לעולם, כך למודו, מה שלומדים ממן, אינם שוכחים לעולם. שנאמר (עובדיה א, ז): "זירשו בית יעקב את מורשיהם", ואין מורשיהם אלא תורה, שנאמר (דברים לג, ד): "תורה צוה לנו משה מורשה".

ועל כן אל תפול בדעתך שאפתה שוכם, כי כן צריך להיות ובג"ל, ולא תאמר, בני: "מאחר שיש כל כך הרבה למד, אם כן מתי אזהה להגיע לכל זה", כי כבר אמרו חכמינו ז"ל (ויקרא רבא ט, ב): 'מי שטיפש אומר, מי יכול ללמד את התורה: נזקין – שלשים פרקים, כלים שלשים פרקים? ; מי שפקח אומר: הרים

סדר דרכך ההלמוד

שונה שתיה הולכות היום, שתיה הולכות למשך, עד שאני שוניה את כל התורה בלה' וכור' ; עין שם. וכן הוא במדרש (במברר ובה יב, יא) : למה נמשלה תורה בתאה ? – שרב האילנות : הדית, הגפן, התרמה – נלקטים באחת, והתאה נלקחת מעט ; וכך התורה : היום לומד מעט, ולמשך – הרבה, לפי שאיןה מתחילה אלא בשנה ולא בשתיים וכור' ; עין שם. ואמרו בספרי (פרשת עקב) : תלמיד חכם למד שניים שלשה דברים ביום, שניים ושלשה פרקים בשבת שתים ושלש פרשיות ; נמצא עשיר לאחר זמן, ועליו נאמר (משל יג, יא) : "וְקֹבֵץ עַל יָד יַרְבָּה". וזה שאומר : היום אני לומד, היום אני שוניה, ולאחר מכן שוניה (פרוש שדווח בכל פעם : לא עכשו אלמד, רק לאחר זמן או לאחר וכור') – נמצא אין בידו כלום, ועליו הוא אומר (שם י, ה) : "נִרְדֵּם בְּקָצֵיר" וכור' ; עין שם.

ועתה, אחינו חביבי, בני יקיר, אחורי כל האמת והתקימות והפשיטות האלה, ואחרי היישוב הדעת, שתישב אתה עצמן מה עשית עד עכשו וכור', ואיך נפגם מכך וכור' – ברח לך מכל הדמיונות והשקר והphantoms, שעוברים עליך, וברח לך אל תוכה דלתתי התורה, כאשר הורנו רבנו ז"ל, בתרומות ופשיטות גמורה – ללמד תורה לשם לשם נשמהו, ולא בש سبيل כוננה אחרת, רק לדבק נשמו בו יתברך באהבה רبه ותשוקה עצומה, כי השם יתברך והتورה – אחד הוא, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל, במדרש (שמות רבה לג, א) : אמר הקדוש ברוך הוא לישראל : מכרתني לכם תורה, בכוכול – נמכרתי עמה, שנאמר : ויקחו לי

תְּרֻמָּה; עַזֵּן שֶׁם. כִּי קֹדֶשׁ אֲרֵיךְ הִיא וְאָרוּחָתָא חַד הִיא (זהר הקדוש, אחרי עג ע"א), כִּי הַתּוֹרָה הִיא הִיכְלֹות לְגָלוּי אַלְקִוָתוֹ יִתְבָּרֶךְ, וְעַל כֵּן בְּשַׁלּוֹמֵד הַתּוֹרָה בְּאַהֲבָה וּבְתִשְׁוֹקָה חַזְקָה - זֶהוּ עֲקָר שְׁלָמוֹת הַלְמָוד. וְעַזֵּן בְּסֶפֶרִי (פרק ע' ע'ק): "לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹקֶיכֶם" (דברים יא, יג) - שֶׁמָא תָאָמֵר: הַרְגִּינִי אֶלְמָד תּוֹרָה בְּשִׁבְיל שָׁאָקָרָא חַכְמָם, בְּשִׁבְיל שָׁאָשֵׁב בִּישִׁיבָה, בְּשִׁבְיל שָׁאָאָרִיךְ יִמְמִים לְעוֹלָם הַבָּא - תַּלְמָוד לוֹמֵר: "לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹקֶיכֶם" - לִמְדָה מְכֹל מִקּוֹם, וְסֹוף הַכְּבוֹד לְבָוֹא', וְתַעֲשֵׂה לְעַצְמָךְ שְׁעוֹרִים קְבוּעִים בָּמִקְרָא, מִשְׁנָה, גָּמָרָא, מִדְרָשׁ וּכְרִי וּכְרִי וְעוֹד מִה שְׁתַבְּחָר, וְאֶת שְׁבַתְּחָלָה יִהְיֶה כְּבָד עַלְיכָךְ דָּבָר זֶה מָאֵד, הַנְּמֶצֶד הַחֲמָר שְׁלָקָךְ, כִּי אַתָּה רְגִיל עַד עַכְשָׁוֹ לְדָבָר דְּבָרִים בְּטַלִּים וְלִיצְנוֹת וְדָבָרִים שֶׁל מָה בְּכָךְ, וְעַכְשָׁוֹ, כִּשְׁאַתָּה בָּא לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמָךְ בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוּדָת הַשֵּׁם יִתְבָּרֶךְ, וְהַוָּא הַפְּךְ טְבַעַת, עַל כֵּן בָּא לְכָךְ הַדָּבָר כֹּל כֹּךְ בְּקָשִׁי וּכְרִי, וְהַנְּמֶנֶה מִסְבַּת הַלִּיצְנוֹת מִהַמְתְּנָגִדים, שִׁישָׁ עַל דָּבָר זֶה מִבֵּית וּכְרִי, וְהַנְּמֶנֶה מִסְבַּת הַלִּיצְנוֹת מִהַמְתְּנָגִדים, שִׁישָׁ עַל דָּבָר זֶה מִבֵּית וּמִבְּחִזּוֹן, וְכֹל אַחֲרֵי עַמְקָם אָמֵר דִּיעּוֹת וִסְבּוֹרֹת הַפּוֹכוֹת, הַפְּךְ הָאָמֶת, וְעַל יָדֵי זֶה עַזְקָרִים, נִפְשּׁוֹת מִמְּנָה יִתְבָּרֶךְ וּמִהַתּוֹרָה קָדוֹשָׁה.

[וְאַיִן כִּאן מִקוּמוֹ לְהָאָרִיךְ בָּזָה מִה שְׁגַעַשָּׁה בָּרְבָּןִי הַגְּעוּרִים בְּדוֹר הַזֶּה, שְׁמַעַמִּידִים מִשְׁגִּיחִים וּרְאֵשִׁי יִשְׁיבּוֹת, אֲשֶׁר אַינְם רָאוּיִם לְאַוְתָה אִצְטָלָא כָּלָל, וְהָם בְּעַצְמָם עַדְין לֹא שִׁמְשׁוּ כָּל צָרָכָם, וְכֹל הַרְוֹצָחָ לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם - נוֹטֵל, וְעַל יָדֵי זֶה אַיִן לָהֶם שָׁו։ום הַשְּׁגָה כָּלָל בָּמָה שְׁבָחוֹרִים אֲרִיכִים וּבְאֵיזָה דָּרָךְ לְהַנְּגִים,

סדר דרך הַלְמֹוד

ומזה בא ויוצא, רחמנא ליאצן, מה שבא ויוצא, כי קרב בני הנעורים, שאין להם מץ והבנה טובה, הולכים בטיל וכו', וכל הלמוד הוא בשכילים לעל כבד ולמשא, ומזה בא שנפוגמים יותר וייתר וכו', כי אין היוצר הרע בא אלא בלב פניו מהתורה, כי מי שבלבו תורה, אין היוצר הרע שולט בו, שנאמר (תהלים לו, לא): "תורת אלקיו בלבו לא תمعد אשורי"; וכן משה אמר (דברים יא, יח): "וְשָׁמַתָּם אֶת דִּבְרֵי אֱלֹהָה"; וכן דוד אמר (תהלים קיט, יא): "בְּלֹבִי צְפָנָתִי אָמַרְתָּךְ לְמַעַן לֹא אָחַטָּךְ" (עין כל זה בィלקוט משלי, רמז חתקם; עין שם). ומזה בא שפל כה הרבה בני הנעורים בורחים אחר כה מהתורה ומהיהדות, כי לא היה מי שידריכם כלל, ותמיד קיyo להם צרות ויסורים, בזונות ושביכות דמים מלאו המושגים והראשי ישיבות, המשתררים עליהם בחנם על לא דבר, ברציחה וכו'. וכבר אמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ז, חלק א', סימן סא): **שהם אינם יכולים להנהייג את עצםם, מכל שכן איך ינהייגו אחרים וכו' ? ! עין שם.**

ולך נא וראה מה שאמר אליו הنبيה (בתחנה דבר אליו רבה, פרק יג) אל ילמד אדם תורה ברבים אלא – אם כן קרא תורה, נביים וכתובים, ושה מאשנה ומדרשו, שנאמר (תהלים קו, ב): "מי ימלל גבורותה", ישמע כל תהלהו"; עין שם. וכן הוא בספרי (פרשת יעקב): "כי אם שמר תשמרון את כל המצוות זאת" (דברים יא, כב) – **שמא תאמר: הרי אני קורא פרשה קשה ומנייח את הקלה;** תלמוד אומר (שם לב, מז): "כי לא דבר רק הוא מכם" – דבר,

שאףם אומרים ריקים הוא, לא ריקה היא אלא מכם, כי הוא חיכם וארך ימיכם, שלא תאמר: למדתי הלכות די לי, תלמוד לומר: כי אם תשמרון את כל המצוה הזאת – כל המצוה. למד מדרש; הלכות ואגדות, וכן הוא אומר (שם ח, ג) "למען הוודיעך, כי לא על הלחם לבדו יתחיה האדם" – זה מדרש; "כי על כל מוצא פי ה' יתחיה האדם" – אלו הלכות ואגדות. וכן הוא אומר (משל כי, יא): "חכם, בני, ושמח לבני, ואשיבכה חרפי דבר"; ואומר (שם כג, טו): "בני, אם חכם לבה, ישמח לבני גם אני"; עיין שם. וכי זה בדור הזה יכול להתפאר, שזכה לסימן ולטיל ולהיות בכל מקומות התורה הקדושה, עד שיכول ללמד ברבים, אם לא מי שאית את רבנו ז"ל, ולמד בדרך שלו. ועל כן מי יכול לחגר מתניו לדבר ברבים כשביתו ריק מלחם ושמלה, שהוא כל מיני למודי התורה הקדושה כמו שכחוב (ישעיה ג, ז): "זובביתי אין ללחם ואין שמלה, לא תשימני קצין עם" וכו'. ואמרו חכמינו ז"ל (שנת קכ ע"א): "זובביתי אין ללחם ואין שמלה" – "שאין בידי לא מקרה ולא משנה ולא גمرا"; עיין שם. האם בשבייל שהוא בקי באילו מסכתות וכמה פלפולים וכו' ונקרא כבר גאון וכו', יוכל להנήיג בחורים ולשפן דם כמים אם אינם יכולים (מצחחים) בבחינה شبוחנים אותם? מה אתה יודע מה שעובר על בחורים בעפים הלו וכו'?!

וזכר זה נוגג גם בין אנשי שלומנו, שארכיכים לידע שאחריות גדולה היא – לדבר עם בני הנערים! כי ברגע קל יכול

סדר דרך הַלְמֹוד

לעקרם, חס ושלום, מה שרש וכו'. ועל כן מי שיודע בעצמו נגעי מכאביו ואינו יכול לדבר עמו - יתן פיו בעהר, ואל יחליש דעת נפש אחד מישראל. כי אכן שידע כי בנפשו הוא.ומי שם אותו לשך ומושל - לרבות ולבזות ולהחליש דעת בניו אהוביו של השם יתברך שהם בני הנערם ? ! ואין כאן מקום להאריך בזה].

על כל פנים, יהיה איך שייהה, ולאחר עבר עלייך כבר מה ש עבר, אם תרגיל את עצמך ללמד בדרך רבנו ז"ל בתמיינות ובפשיות גמורה - לומר הדברים בסדרן : מקרא, משנה, גמרא, מדרש וכו', אף שבתחלה אין אתה מבין הכל וכו', אף על פי כן חזור וחזר, אzo תזכה להרגיש עולמך בחיה. כי אין עוד נעימות וטוב בעולם כמו למוד תורה הקדשה בתמיינות ובפשיות גמורה לשם אל עולם. ואמרו חכמינו ז"ל (זהר חדש רות) : 'אם תזכה לאורייתא כל אותן ואות יהיה מלאך לעוזך' וכו'. ואף שנטמאת כבר במה שנטמאת, ובפרטיות בפגם הברית - הוצאה זרע לבטלה, רחמנא לאצן, אל תסכל על זה, בני, כלל ! כי רבנו ז"ל אמר פעם לモהרנ"ת ז"ל : הידוע אתה מה גדול כחה של התורה ? ! אם אדם יקבע לעצמו ללמד מדי יומם כך וכך וכו', אזי התורה בעצמה תאיילנו מן הבז (עין שיחות קרב"ן סימן יט ; תני מוחר"ן סימן תקעג). [דו וויסט דען כה פון די תורה ? אויב א מענטש זאל זיך קובע זיין יעדען טאג צו לענגען כה וכך וכו', וועט די תורה איך אלין ארוייס שלעפן פון בלאטע וכו'].

וכמובן אמר הוזהר הקדוש (ח"ג פ' ע"ב) : 'לא אתרכי בר נש לעלמיין אלא במלין דאורייתא, בגין כה מלין דאורייתא לא מקובלין טמאה' וכו'. ואמיר אליו הנביא (תנא רבי אליהו רב ה פרק יח) : 'דברי תורה מקוה טהרה היא לישראל בכל מקומות מושביהם, בא וראה, כמה גודלה כחיה של תורה, שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושים תשובה אפלו מעבודה זרה שבידם, שנאמר (יחזקאל לו, כה) : "ויזר堪תי עליכם מים טהורם וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם" וכו', ואין מים אלא דברי תורה שנאמר (תהילים יב, ז) : "אמרותה אמרות טהורות" וכו'; עין שם.

ובפרטיו פרטיות עכשו בעודך בבחורתך, שאין עלייך על פרנסתך, אם תרגיל עצמך בדרך זה - לחזור הרבה הרבה פרקים משניות ודףים גمراו וסימני שלחן ערוך וכו' ועוד מה שתקבע לעצמך, אז לעולם כבר תהיה רגיל בזה, ועוד זקנה ועוד ישיבה לא תפסיק. ואמרו במדרש (קהלת ובה יא, יד) : "שמח בחור בילדותיך" (קהלת יא, ט) - מי גרים לך להבחר בזקנותך ? תורה שלמדת בילדותך וכו'; עין שם. כי רואים בין אנשי שלומנו מי שצית את רבנו ז"ל והרגיל את עצמו לומר הרבה הרבה, על ידי זה זכה במשך חייו לסימן פעםיים אין מספר את כל התורה כליה - תורה, נבאים, כתובים, משניות, בבלי, ירושלמי, Tosfeta, וכל המדרשים וספריו הוזהר הקדוש והתקנינים וכו' וכו' - ומרב החרורה הם זוכרים הכל, ואם אפלו יש שלא זכו לזכרון, על כל

סדר דרכך ההלמוד

פניהם שם בעוולם העליזן מחהקה עלייהם מה שמחקה, אשריהם
ואשרי חלוקם!

ואמר אליו הנביה (בטנא דבר אליו רבה פרק ד): "ולא קם נביא
עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים" (דברים לד, ז) –
מה אור פנים של מעלה קים לעולם ולעלמי עולמים, כך מאור
פניו של משה נensus עמו לבית עולמו, שנאמר (שם לד, ז): "וימשה
בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה"; ולא
משה בלבד, אלא כל תלמיד חכם שעוסק בתורה מקטנותו ועד
זקנתו ומית, באמת לא מית, אלא הוא עדין בחיים לעולם ולעלמי
עלמים, שנאמר (שמואל-א כה, כט): "ויהיתה נפש אדני ארויה
באזרור החיים את ה' אלקיך"; מקיש התלמיד חכם האידיק אל
אלקים: מה אלקים יהא שמו הגדול מביך חי וקיים לעולם
ולעלמי עולמים, כך תלמיד חכם שעוסק בתורה כל ימיו, ומית,
הרי הוא בחיים, ועודין עוד לא מית והוא חי לעולם ולעלמי
עלמים. והיכן נשמתו? תחת כסא הקבוד; עין שם. ועל כן למה
תפל כך בדעתך מה זה אומר הוא מה זה להעוג ממך? הלא
אתה צריך להסתכל על עצמן, ואין עוד מבין עלייך כמו אתה
בעצמן, ואתה רואה שפורה חיים הימים והלילות ואי אפשר
להפסיק כלל, ועוד מעט בקרוב ממש כבר תחזר לעלמא דאתמי
וכו, ועל כן תתישב בעצמן, אם אין לך הבנה כל כך טובה וכוי
אתה פטור מלמד תורה הקדושה? תרגיל את עצמן ללמד
בדרכו הנעים של רבינו ז"ל, וזה טוב לך מימי נערותך עד

זקנותך, כמו אמרם ז"ל (מצחת סופרים פרק טז) : 'התורה משמרת מכל רע מקטנותו ועד זקנותו ונונתנו לו אחريית טוב ותקווה' וכו' ; עין שם. ואף שקשחה וכבר עלייך בתחילה מאד מאד ונדמה לך, שאין זה למוד כלל, אהובי אחי, מקרים שעוצמים להרגיש נעימות התורה, אricsים לקבל על עצמו בדרך על. ואמרו חכמינו ז"ל במדרש (דברים וכה ג) : 'מה השמן, תחלתו מר וסופה מתוק כה דברי תורה, אדם מצער בהן בתחילה ועושה בהן אחريית טוביה, שנאמר (איוב ח, ז) : "זהה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד"'.

ובאמת בתחילה כמה מני מרירות עוברים על האדם, שה תורה מרה לו בתחילתו, והטעם - "כפי מרים הם" (שמות טו, כג), מפני שמרגיש את מרירות עונותיו, ובפרט פגמי הברית שפגם ולכלך את נשמו, ועכשו כשבא לכיבס את הנשמה - מתחיל להרגיש את הכאב, ואלו הספקות הרבים שיש בדבר זה : "האם זהה ? האם הכאב, מוד ?" ? "האם זהה דרך ?" ? אבל כשבא להתבונן : "הלא עד עכשו עשה מה שעשה, איך יזכה להרגיש תכף ומיד מתייקות נעימות התורה" ? !

ועל כן כשבא לסלק דעתו ועושה עצמו 'כשור לעל וכחמור למשא' - איז סוף הקבוד לבוא, שיזכה לאהבת התורה וממש לא ירצה להפרד ממנה כלל, כי ירגיש שזו חיota נפשו ממש וה תורה פכניס בך הכנעה אמתית. ובפרט שתלמוד בדרך רבינו ז"ל ללמד בפשטות - איז תבטל מוך כל תישות, ותזקה לדבק עטמך באורו יתברך המלבש באותיות התורה, וכשתזקה

סדר דרך ההלמוד

לכטול והכנעה באמת - אז תבוא לדבקות גדולה בنعم ה'ויה'ה ולבקר בהיכלו (תהלים כו, ד), ויאיר עלייך שפע הדעת בהארה עצומה, ותזכה לאהוב את כל אחד מישראל, ולא תהיה ביזער למידן (למן קפדן) העוקר את האדם מן העולם הזה ומהעולם הבא ממש, וגורם קטנות ומריבות עם כל אחד להראות שהוא אינו יודע כלום והוא אינו בא לקרוסוליו מרוב פלפלו וחדודה וכו', ובוצעת במי שרק מוצא, לא כן מי שלומד תורה לשמה - יושב בקרון זיות, ושות בריה לא יודעת ממנו, וזכה לשים מסכת אמר מסקחת וכו', ומטייל בכל חלקי התורה הקדושה, ושות בריה אינה יודעת ממנו, אשראי לו ואשראי חלקו.

ובאמת יש להאריך בזה מאד מאד, וראוין להאריך בזה, כי התורה היא חיינו וארכך ימינו, אך כבר נתארך, על כן אקץ. ואם ירצה השם, עוד חזון למועד, להאריך בדברים טובים וראיות ברורות והתחזקות עצומה לצית את ריבנו ז"ל, ולא להקשות שום קשיות על זה כלל. ועל כן מה שעבר עלייך עד עכשו - כבר עבר, על כל פנים, קום עמד על רגליך, וברח לך עכשו אל התורה הקדושה, וקבע לעצמך שעור פשטוט במשניות ובש"ס ובארבעת חלקי שלחן ערוץ, ועוד מה שתבחן, וחזור וחזור דפים אמר דפים עד שתזפה לסים, ואז תחיל עוד פעם, ואל תחלש דעתך מאחר שעבר עלייך מה שעבר כבר כל כך הרבה שנים וכו'. ועודין לא זכית זהה, ומכל שכן שעברו עלייך כמה שנים בבטלה וכו' - אל תצטער ואל תחלש דעתך ! כי כבר אמרו חכמינו ז"ל במדרש

(דברים ר' ר' לג, ח) : כתיב (דברים לג, ד) : "תורה צוה לנו משה מורה" – אל תקרי מורה אלא ירצה היא לישראל לעולם, משל לבן מלכים שנשכה למדינת הים, אפלו לאחר כמה שנים אינו בוש לחזר, מפני שהוא אומר – לירשת אבותי אני חזר, כד תלמיד חכם, שהוא פורש מן התורה והלך והתעסק בדברים אחרים, אפלו לאחר כמה שנים הוא מבקש לחזר, אינו בוש, מפני שהוא לירשת אבותי אני חזר; עין שם. ועל כן יכולם לעשות התחלת על כל פנים מרגע זה.

ויען שכל הקונטרא זהה, נבנה ומיסד על ה临时ת הלמוד ישמרות הזמן, איך שאריכים לשמר מוד את הזמן היקר, ואין לך אבדה באבדת הזמן, אשר בשום מזמן שבעולם אין אפשר לקנות, וכשהבא האדם ליום האחרון מחייו, ובשעה האחורה היה ממשלים כל הון דעלמא, שיישאר בחיים, ואין מועיל אז כלל כדיוע, וזהות שעקר הזמן ארכיכים לנצל על למוד התורה הקדושה ועובדת השם יתברך, כמו שאמרו חכמים ז"ל במדרש (שוחר טוב תהילים לט) : "מרפא לשון עז חיים" (משלו טו, ד) – זו ה临时ה, שנאמר שם ג, יח) : "عزيز חיים היא למחזיקים בה"; מכאן אתה למד, שלא נתן הקודש ברוך הוא תורה לישראל אלא כדי שלא יהיה עסוקין בלשון הרע ולא בדברי בטלה, וכן דוד אומר: מי רוצה לקנות העולם הבא? אמר לו: מי יוכל לקנותו? אמר להם: בזול, שנאמר (תהלים לד, יד) : "נצח לשונך מרע"; עין שם. על כן הארכתי כאן אודות למוד תורה הקדושה, ולמי שיש מה

סדר דרך הַלְמֹוד

בקידודו יבין ויודה, שדרך רבני ז"ל היא האמת, והוא קל ונעים,
על כל פנים השומע ישמע והחרדיל יחרד, ואנחנו נפשנו הארץ,
וטוב להודות להשם יתרך על כל החסד חנם שעשוה עמו,
חכמים נפלו לנו בנעימים.

הַתְּעֻזְרוֹת לְלִימֹוד שְׁלֵחָן עֲרוֹק בְּכָל יוֹם

רבנו ז"ל הזהיר על למוד הפסיקים מaad, יותר מכל הלמודים. ואמר, שראוי ללמד כל הארבעה שלחן-ערוך כלם מראשם עד סוף מסדר, אם יכול ללמד כל הארבעה שלחן-ערוך עם כל הפירושים הגדולים - מה טוב! ואם לאו, על כל פנים למד כל הארבעה שלחן-ערוך הקטנים [מחבר רמ"א, באර היטב] (שהיה נדף איז בכריכים קטנים), והוא תקון גדול מאד, כי על ידי חטאים נתערב טוב ורע, ועל ידי למד פוסק שאברהר הבשר והפסול, המתר והאסור, הטהור והטהמא, על ידי זה נתברר ונפרש הטוב מן הרע. ואמר: שכל איש ישראלי מהיב למד בכל יום יומי פוסקים ולא עבר. אף אם הוא אנוס ואין לו פנאי, למד על כל פנים איזה סעיף 'שלחן-ערוך' באיזה מקום שהוא, אפילו שלא במקומו שהוא עומד עתה בשלחן-ערוך. כי צריך ללמד איזה דין בשלחן-ערוך בכל יום ויום כלימי חיו. וכשאינו אנוס - למד מסדר כל הארבעה "שלחן ערוך" מדי יום ביוםו

סדר דרך ההלמוד

וכשיגמר ויסים הארכעה 'שלוחן ערוך' יחזור ונתחילה למלמדים בסדר. וכן ינהג כל ימי חמיו (עין שיחות הר"ן סימן כט). והנה מבאר בלקוטי מוהר"ן (חילק א' סימן ח) כי יש ארבעה יסודות אש, רוח, מים עפר; ולמעלה בראשם הם ארבעאותות הוי"ה, ולמטה הם מערבים טוב ורע [ועיקר עבودת האדם - להפריד ולהפריש ולהבדיל ולבטל הרע מן הטוב באפן שיאיר בו תמיד ארבעאותות הוי"ה]. ולבזא זהה - להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב - הוא על ידי תורה ותפלה, ולפניהם התורה יהיה לנו לעמקה של ההלכה, הינו למוד פוסקים, כי יש בה תורה אחיזת הטוב והרע, שנאחזין מבחן אסור והתר, טמא וטהור, כשר ופסול, שיש בה תורה, וכל זמן שאיןנו מבקר ההלכה, הוא מערב טוב ורע, ועל כן אין יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב, והוא בבחינת (משל יא, כז): "וזרוש רעה תבואנו"; עד אשר הוא מעין ומברך הפסק ההלכה ומברך האסור והתר וכו', דהינו על ידי למוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע; עין שם.

וכתיב מוהרנ"ת ז"ל (בלקוטי הלוות פסח ההלכה ד): ידוע, שUART גלות מצרים היה למקן חטא אדם הראשון, שפגם בעין הדעת טוב ורע, שבשביל זה היה עקר הгалות, שאז נתערב הכל טוב ורע, הן בכלליות העולם והן בפרטיות בכל אדם, שנתערב דמיו ויסודתו, שאחד מתגבר על השני וכו', ומתגבר חמו רע ובמגש וכו', שמתעם נמשך מוחין דקطنות וכו', והגאה לה היתה בזכות התורה, כמו שכחוב (שםות ג, יב): "בהוציאה את העם

מماירים מבדון את האלקים על הערך הזה", שאז האיר עליהם שעשוע עולם הבא, שהם הלוות התורה, כי הלהבות שזוכין למד, בפרט מי שזכה לחידש בהן, זה בחינת שעשו עולם הבא, בבחינת (נדה עג ע"א): **'כל השונה הלוות בכל יום מבטח לו שהוא בן עולם הבא'**, כי בשנת חדש הלכה, נתחדש שכל וידעה, והדעת הוא עקר שעשוע עולם הבא (עין לקוטי מוהרן חלק ב' סימן ב), וכן דשא בריך הוא ואורייתא חד הוא (זהר הקדוש אחריו עג ע"א). ועל כן כל מה שפמשיכין על עצמן הלוות התורה - ממשיכים על עצמןنعم ערבות העולם הבא, שהוא השגת אלקות, כמו שאמרו חכמיינו ז"ל (שםות רפה לג, א): אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: **מברתי לכם תורה, בכיוול נמברתי עמה**, שנאמר (שםות כה, ב): **"ויקחו לי תרומה"**; עין שם.

אך بعد היוחם במצרים בקשי השעבוד, נאמר בהם (שםות א, יד): **"וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים"**, ודרשו על זה חכמיינו ז"ל (זהר הקדוש ח"ג קג ע"א): **"בעבודה קשה"** - בקשיא. **"בחמר"** - בחמרא דשעתה; **"ובלבנים"** - בלבון הלכתא, דהינו שעוד לא זכו לברור הלכה, ויהי הכל מערב - טוב ברע ורע בטוב, שהוא עקר הגלות המרה, כי באמת התורה היא טוב, כמו שפתות (משל ג, יד): **"כי טוב סחרה"** וגוי; וכתיב (שם ד, ב): **"כי לך טוב נתתי לכם, תורה אל תעוזרו"** וגוי. וזהם יתברך הוא טוב, כמו שפתות (טהילים כה, ח): **"טוב וישראל ה"** וגוי; וכתיב (שם לד, ט): **"טعمו וראו, כי טוב ה"** וגוי; וכתיב (שם כמה,

סדר דרכּ הַלְמֹוד

ט) : "טוב ה' לכל" וגו'; וזהו עקר עבורה בהלכות התורה – לגנות ולמצא אלקוטו יתברך מפרטיה הביראה, כי נקראת התורה אורה, שהיא מארה לאדם מה יעשה, ולפי שההתורה מלמדת את האדם כיצד יעשה רצון המקום, לפיכך שכר התלמוד גדול (בפרק רביה יד, כב). אז במצרים, שהיא עדין קדם קבלת התורה, ולא זכו לבורר ולפסקי הלכה, על-בן היה אז אריכת הגנות, וגטמררו תייהם מключи השעבוד ורוחוקם מפניהם יתברך, כי פרעה היה אחוז בהם בתקף גדול, כי פרעה הוא אחורי הדעת, והיה יונק מהמחין, ולא הניח את המוחין לצאת ולהתגלוות, פמנבא בפתחים. הינו שהיא תופס את המוחין והדעת, ולא הניח את הדעת להתחפש שיווכל לברר וללבן מהלכה למציא אלקוטו יתברך, כי היה מבלב את הדעת בקשות.

אך השם יתברך הפליא חסדו עמנו, והאריך על ישראל ההארה מקבלת התורה, שהוא שעשו עולם הבא, אז פסקה וזהמתן (שבת קמו ע"א), וזכה לצאת משם, עד שזכה לקבלת התורה, שהיא המשכת המוחין – ברור הלכה, לידע איך לлечת ולהתנגן בכל דבר מפרטיו עסקי העולם הזה, ולקשרו וליחדו אליו יתברך, ולמצא אלקוטו יתברך בכל דבר ודבר מכל פרטיה הביראה, ועל בן הילכיה ראשית פבות (תהילים ק, א) : היריעו ליהו"ה פיל הארץ; הינו שעל ידי הלוות התורה מהפכים ועושים מגשימות רוחניות, כגון צמר לציצית, ועורות בהמה לתפלין ולמזוזה, וספר תורה וקラン לשופר וכוי וכוי, אז על ידי הלוות התורה כל

הארץ שרה ומריעה להויה, כי נתגלה אשר אין כל עדי יתברך כלל, וזה עקר תקון אדם הראשון ותקון כלל העונות – כאשר כולם לברר לעצמו ההלכה הבוראה לקים רצונו יתברך, שאז נתרה הtout מהרע, כי על ידי קיום התורה "הtout" שהוא אורו יתברך, נשאר. ו"הרע" שהוא הסתרת אורו יתברך נופל ונתבטל.

ועל בן הזוהר רבינו ז"ל כל כך על למד הלכות, כי זה עקר תקון חטא אדם הראשון – לברר לעצמו ההלכה, והם כלל כל התקונים של כל החטאיהם, ועל בן אמרו חכמינו ז"ל (מלילתא בשלח): "ושמרת כל חוקיו" (שמות ז, כו): אלו הלכות. וכן אמרו (תוספות סוטה פרק ח' הלהקה יג): "ובנית ביתך" (משל כד, כד) – אלו הלכות. כי ברור ופסקי הלכות הם חוקיו יתברך, וביתו צരיך להיות בניו ומיסד על פי ההלכה, הינו שכל ימי חייו לא יצא מדרך התורה. ועיין בלקוטי מוהר"ן (חלק ב' סימן כא): 'בשם חדשים חדושי תורה וכו', צരיך להעמיד אנשי חיל, להעמידם לפניהם ולאחריהם, כדי שלא יקרב זר, וזה נעשה על ידי למד הפסוקים, שצראיך ללמד פוסקים קדם החדש שמן חדש ואחר כן. וכותוב על זה בספר 'שפת הנחל', שהפונה היא, מי שעוסק לחדש חדשין דאוריתא, צראיך תמיד לאחז בשלחן-ערוך, וכל מה שיחידש, צראיך שיראה, שלא תהיה סתירה, חס ושלום, נגד השלחן-ערוך, אפלו כשהוא זה, וכן לא יכון לחדש ולהמציא איזו ההלכה חדשה, כמו שאמר רבינו ז"ל (עיין חמ"י מוהר"ן סימן קzd): 'שהיצר הרע גדול אצל הלוודים לחדש ההלכה חדשה, ומה יוצאים קלוקולים'

סדר דרך ההלמוד

רבים, שֶׁקְל אַחֵד בָּוֹנָה בָּמָה לְעַצְמוֹ, עַד שִׁגְתְּרָבָה מִתְּלֻקָּת בִּישָׂרְאֵל.

ועל כן אלו העוסקים בחדושין דאוריתא, צריך שיראו להעמיד את השלוחן-ערוך מלפניהם ומלאחריהם, הינו שלא יזעו כולם מהשלוחן-ערוך. ועיקר החדושים צריך להיות לחדש את האדם - לחזקו ולאמצנו ולהרימו, שיזפה לקים את השלוחן-ערוך, ויזפה להתקרב באמת אליו יתברך, ואז, כשים את השלוחן-ערוך מלפניו ומלאחריו, אז יליך לבטה. וקל להבין, כי האנשי חיל עומדים עם הכללי זין [עין באבות דרבי נתן (פרק כת)]: 'כל מי שאין בידו הלכות, זה גבור ואינו מזין, עין שם'. ועין בלקוטי מוהר"ן (חילק א' סימן רפו): 'שעל ידי למود הפוסקים זוכים להיות מלך ומושל הארץ, ואז יכולם להעמיד ולהקים את השערים שטבעו הארץ, וכן' ל, 'שעל ידי למוד הלכות נעשה בחינת (תהלים ק, א): "חריעו לה' כל הארץ", כי מבירר הטוב מהרע ומגלה שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקותו יתברך.

והנה לזכות זה, שיוכל לוון בעמקה של הלכה, הוא על ידי תפלה, כי ממש נמשך השכל (עין לקוטי מוהר"ן חילק א' סימן ח), וזה מה שהזהיר רבנו ז"ל, גם כן, הרבה מאד מחד להתבזבז עמו יתברך ולהיות רגיל ליחיד לעצמו מקום מיוחד, שאין שם בני אדם, ויספר לפניו יתברך את כל לבו ואת כל מה שעובר עליו בפרטתי פרטויות, ויבקש ויתחנן אליו יתברך וידבר עמו יתברך,

כאשר ידבר איש עם רעהו והבין אל אביו. ובפירוש אמר (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ק): 'שפטן ועד גדול אי אפשר להיות איש כשר באמת כי אם על ידי התבוזדות'; עין שם - שיהיה רגיל לפреш שיחתו ולדבר עמו יתברך בתמיינות ובפשיות גמורה, ויבקש ויתחנן ממנו יתברך, שיזכה לקים את התורה, שמעלת זה הענין עולה למקום גבורה ונורא מאד מאד, ומעלה שעשוועים גדולים פאלו למעלה, אשר עוד לא עלו שעשוועים פאלו מימות עולם (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן כה). אך לא כל אחד זוכה לזה, כי דבר זה פלי באמונה ברורה ומצכת לידע אשר אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והוא יתברך עומד על ידו, כי בכלל תנואה ותנוועה - שם אלופו של עולם ממש. כי הכל לכל - אלקות גמור, רק נתלבש בלבושים אלו אשר למראה עיניינו.

זויה המחלוקת בין שני היצרים (ען ללקוטי מוהר"ן חלק א' סימן סב): 'היצר הטוב מכניס אמונה לבב האדם - להאמין בו יתברך, והיצר הרע מכניס כפירות ואפיקורסות וספקות לבב האדם, ובאמת אם היה ידוע ידעה לבביהם שלם ש"מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו, ג), ותקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפללה ושותמע התפללה, ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדולה, וזה מדקדק מאד לכון את דבריו [ועין בגמרא (סנהדרין כב ע"ב): 'המתפלל אריך שיראה עצמו פאלו שכינה כנגדו, שנאמר (תהלים טז, ח): שׁוֹרֵת ה' לנגיד תמיד'; עין שם]. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידעה לבב שלם, בשבייל זה אינו מתלהב כל כה ואין מדקדק כל כה,

סדר דרך הלמוד

וכל אחד לפि מעט שכלו וידיעתו כן ה תלמידות ודקדיםו, והידעשה היא מהיצר הטוב שבלב, והסתורת הידעשה היא מהיצר הרע שבלב, והסתורת הידעשה הן הן האפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקהה את לבו לפול בראה' (משלי כח, יד).

ותקון זה המחלוקת שבלב - לתקן אותו בשרו, הינו כי עקר התהווית מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה כשהשתתלה מן דרגא לדרגא, עד שנשתתלשל למטה נתווה ממנה מחלוקת היצר הרע, בבחינת (הושע י, ב): "חַלְקָ לְבָם"; ומTEL בו אפיקורסות וMASTER ממנה שבילי השכל, אשר אינו יודע להסביר, ומחלוקת שבקדשה היא מחלוקת תנאים ואמורים שבגמרא, שזה אסור וזה מתר, ומהשתתלותם למטה נתווה ממנה מחלוקת היצר הרע, וכשפתחן את המחלוקת שבקדשה, אזי ממילא נטבל מחלוקת היצר הרע, כי אין אחיזתו אלא ממש, ותקון המחלוקת שבקדשה הן הלוות פסוקות, כי פסק ההלכה הוא השלום וההכרעה של מחלוקת התנאים והמורים, ועל ידי למוד הפסיקים הוא נקשר להשלום שבקדשה, ותקן המחלוקת שבקדשה, אז נטבל מחלוקת היצר הרע שבלבו, אז יכול לעבד את השם בכל לבבו - בשני יצרים, ונפתחו לו שערי השכל וכו'. וזה פרוש (תהלים קיט, ז): "אוֹדֵךְ בִּישָׁר לְבָבֶלְמָדִי מִשְׁפְּטִי צִדְקָה". לבב דיקא, בשני יצרים, אימתי? פד למדי משפטיך צדקה. הינו על ידי למוד הפסיקים; עין שם. כי זה

שלומד פוסקים, שהוא "משפטי ארך", על ידי זה זוכה לישרות לב, ואין לו שום קשיות עלייו יתברך.

כפי על ידי למוד שלחן-ערוך נתיישר לבבו מכל העקרונות וזוכה להמשיך על עצמו ערבות נעם זיו שכינה עוז יתברך, ועל ידי זה זוכה להתפלל ולדבר עמו יתברך כי זה תלוי בזה, הינו שלחן עירוך והתבזבזות - "שם שני יסודות חזקים בחסידות ברסלב", שעלייהם הרבה רבנו ז"ל, לדבר ולבקש את אנשי שלומנו ואת כל ישראל, שייזכו לקיום בכל יום, ללמד שעור כסדרון בשלחן-ערוך ולהתבזבז עמו יתברך ולדבר ולפרש כל شيיחתו וכל מה שעובר עליו לפניו יתברך. וכל מה שהאדם זוכה לברכות בכל פעם אליו יתברך ומדובר עמו יתברך בלשון שרגיל בה בתמיינות ובפשיות גמורה, כמו כן נזדקה מוחו ודעתו, וזוכה יותר ללוון בעמקה של ההלכה, ונתיישב לו כל הקשיות בכלליות ובפרטיות ובפרטיות פרטיות, הן שאין לו קשיות עליו יתברך, ויודע כי "צדיק וישראל הוא" (דברים לב, ז), והן שאין לו קשיות בתורה, כי ההלכה ברורה לפניו, והן שאין לו קשיות על שום בר ישראל, ואינו מבלב את עצמו משום בריה שבעולם, יהיה איך שייהה, רק לבו ודעתו מקשרים בו יתברך, כי (עין לקוטי הלכות כלליה בלהלה ד): על ידי למוד הלכות התורה שנבנה על פי שלוש עשרה מדות שה תורה נדרשת בהם - על ידי זה ממשיכים על עצמן הארה מהי"ג מדות הרוחניים, שם נתגללה אחדות הפשטות, לידע כי הכל אחד, והו"ה הוא האלקים, ואין

סדר דרך ההלמוד

כִּאֵן שָׁוֹם מְחֻלְקַת כָּלֶל, כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ, כִּבְיכּוֹל, מַחְבָּר וּמַיחְד שְׁנִי
הַפְּכִים בְּנוּשָׂא אֶחָד, כִּי הוּא "עוֹשָׂה שְׁלוֹם בְּמִרוּמָיו", בֵּין שְׁנִי
הַפְּכִים מִמְּפָשָׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חִזְ"ל (חגיגה יב ע"א): 'מַאי שָׁמִים?
שָׁשָׁם אֲשׁ וּמִים. מַלְמָד שְׁטָרְפָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה בָּזָה וְעַשָּׂה
מֵהֶן רְקִיעָ' ; עִין שָׁם. וְכֵן הוּא בַּמְדָרֵשׁ (בראשית וּבָה ד, ט): 'עַטְל
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲשׁ וּמִים וְפִתְכֵן זֶה בָּזָה, וּמֵהֶן נָעֲשׂוּ שָׁמִים';
עִין שָׁם.

וְעַל כֵּן מִסִּימִים הַשְׁלָשׁ עַשְׂרָה מְדוֹת שְׁהַתּוֹרָה נְדָרְשָׁת בְּהַזָּן
בָּמְדָה זוּ שֶׁל 'שְׁנִי כְּתוּבִים הַמְּכֻחִישִׁים זֶה אֶת זֶה עַד שִׁיבּוֹא
הַכְּתוּב הַשְׁלִישִׁי וַיַּכְרִיעַ בֵּינֵיכֶם', כִּי זֶהוּ עֲקָר הַתְּקוּן שֶׁל הַשְׁלָשׁ
עַשְׂרָה מְדוֹת שְׁהַתּוֹרָה נְדָרְשָׁת בְּהַזָּן, שְׁהָن בְּחִינַת הַלְּכוֹת הַתּוֹרָה
לְהַמְשִׁיק עַל עַצְמוֹ אֲוֹרוֹת מִשְׁלָשׁ עַשְׂרָה מְדוֹת הַרְחָמִים,
לְהַמְשִׁיק אֲחָdot הַפְּשָׁוט וּשְׁלוֹם בְּכָלְילִות וּבְפָרְטִיות וּכְוּ'. כִּי כָל
הַקְּשִׁיות וְהַשְׁנוּיִים שִׁיאַש בַּתּוֹרָה וְכָל הַמְּחֻלְקַת דָּקְדָּשָׁה שִׁיאַש בֵּין
תְּנָאִים וְאַמְוֹרָאִים וּבֵין צְדִיקִים וּכְשָׁרִים אֲמֹתִים - הַכָּל כִּדי
לְגָלוֹת, שָׁכֵל הַפְּעָלוֹת הַמְּשֻׁתְּנוֹת נְמַשְׁכוֹת מִאַחֲד הַפְּשָׁוט יִתְבָּרֵךְ,
כִּי כָל הַפְּעָלוֹת הַמְּשֻׁנּוֹת שָׁכֵל הַבְּרִיאָה, כֵּלָן נְמַשְׁכוֹת מִאַתְּהִוָּת
הַתּוֹרָה, כִּידּוֹעַ, וּכְמוֹ שָׁכֵל אֹתָה יִש לְה תְּמוֹנָה מִשְׁנָה מַחְבָּרוֹ, וְכֵן
צְרוֹופִי הַתְּבוֹתָה מִשְׁגִּים כָּל אֶחָד מַחְבָּרוֹ, כְּמוֹ כֵּן נְמַשְׁכִּין כָּל
הַבְּרוֹאִים הַמְּשֻׁנִּים כָּל אֶחָד וּאֶחָד מַחְבָּרוֹ, אֶבְלָל בְּאֹמֶת כָּל אַתְּהוֹת
וְתְּבוֹתָה וּפְרִשְׁיוֹת וּכְוּ' שְׁבָתּוֹרָה, שְׁמַשְׁנוֹת כָּל אַחֲת מַחְבָּרוֹ, דִּיקָּא
עַל יָדָן מִכְיָרִים וּיְזָרְעִים אֲוֹתָו יִתְבָּרֵךְ, כִּי בְּשִׁבְיל זֶה נָתָנָה הַתּוֹרָה

כדי להכיר את מי שאמר והיה העולם, כי אוריתא שמא דקודשא בריך הוא (תקוני זהר מקון י'). וכי אפשר לדעת מהדתו הפשוטה יתברך, כי אם על ידי התורה הזאת דיקא, שנחלבשה באותיות ודברים אלו, ומחייבת שבזה העולם اي אפשר להבין בשלמות דרכי התורה, על כן נדרמה כמה פעמים, שיש אלו שנויים וקשיות בתורה כגון 'שני כתובים המכחישים זה את זה', שקדם שאה כתוב השלישי המכريع, נדרמה לנו, כאלו היה, חס לשלום, איזה שנוי בתורה, וכן כתוב אחד אומר (שמות יג, ז): "שבעת ימים תאכל מצת", וככתוב אחד אומר (דברים ז, ח): "ששת ימים" וכו', וכן הרבה. וכל זה מחייבת מעט שכילנו, שאין אנו מבינים דרכי התורה על ברין, על כן חמל علينا שם יתברך ומסר לנו את דרכי התורה על ידי החכמים לדרך בשלש עשרה מדות, שעיל ידי זה הם מישבים כל השנויים ומכריעים בין הכתובים המכחישים זה את זה, ועל ידי זה נמשכת علينا דעתו לעד ולהאמין, שכמו שהتورה כליה אחד אף על פי שלפי קטעות שכילנו היו לנו כמה קשיות ונשויים בתורה, כמו כן כל השנויים שכיעולם, שהם כל הפעולות המשוגנות - כלם אחד בראשן, כי כלם נמשcin מאחד הפשטות יתברך, רק שאי אפשר להבין זאת בשכילנו; עין שם. וזהי מעלה למוד שלחן ערוץ, שהוא הלה, שנקרא "דבר הרויה", כמו שאמרו חז"ל (שבט קלח ע"ב): "דבר ה'" (עמוס ח, יב) – זו הלה.

סדר דרך ההלמוד

ובפרט כאשר זה גם לדבק את עצמו אליו יתברך על ידי תפלה והחכירות, שאו ממשיך את השם יתברך אליו, כמו שאמרו חז"ל (ספר פרשת נשא): "ישא ה' פניו אליך" (במדברו, כו) – בשעה שאת עומד להתפלל, כי התפלה היא המשבצת אודו יתברך למטה, פידוע. אז, כשההשם יתברך עמו, אז זוכה לברך הייטב את ההלכה; וכן שאמרו חז"ל (סנהדרין צג ע"ב): "זה עמו" (שמעאל-א יח, יד) – שהלכה כמותו, הינו בזו שפמשיכים את השם יתברך עמו, על ידי זה זוכים לנזון את ההלכה, ועל כן נאמר זאת ביותר אצל דוד (במואה שם בגמרא), כי הוא עסק הרבה בתפלה, ועל ידי זה המשיך אותו יתברך אליו, ועל כן זכה שהרוייה עמו – ההלכה כמותו. ובאמת לזכות זה, שהרוייה יהיה עמו והלכה תהיה כמותו, זה תלוי בכך יגיעתו וטרחתו בעבודת השם יתברך בתורה ובתפלה באמת לאמתה, בלי שום פניה וכוננה עצמית, כי (לקוטי הלכות תלמוד תורה הלכה ג): צריך לעמל בתורה ביגיעה גדולה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות סג ע"ב) על הפסוק (במדבר יט, יד): "אדם כי ימות באחל" – אין התורה מתקיימת אלא למי במתה את עצמו עלייה, וכן שכתבו (ויקרא כו, ג): "אם בחקמי תלכו"; ופרש רשי: על מנת שתהיינוعمال בתורה –عمالים דיקא, ועקר העמל והגיעה שאריכים לעמל ולהתייגע הרבה בתורה, הוא רק בשביל לברך עסק התורה, שהייתה הלמוד לשמה – לעשות נחת רוח ליוצרו יתברך, ולא יהיה למודו, חס ושלום, בשביל תועלת עצמו, להתייגר ולקנטר, חס ושלום, ולא יעשה עיטה להתגדר בה ולא קרים לחפר בה (אבות ד, ה), ובפרטיות בלמוד ההלכה

צריך שתהיה כונתו לשדים, על מנת לשמר ולעשות ולקים, ועל יוזו אפלג בהוא זה מהשלהן עורך, כי ירושלמי שבת פרק א': הולומד שלא על מנת לעשות - נח לו שלא נברא'. ואמרו (במדרב רבה ו, יד): לא המדרש עקר אלא המעשה, לפי שהמעשה מכפר על האדם.

צריך לבקש הרבה מהשם יתברך, שיזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, כי בזה צריכים לסייעתא דשמייא כמו שאמרו חז"ל (מגילה ר' ע"ב): לאוקמי גרסא סייעתא מן שמיא הוא; עין שם. ולא ללמד בשביל פונת עצמו להתייר בגנות להתקרא רבי או חכם מפרשם וכו' וכו'. אז כשילמד באמת - יזכה, שהשם יתברך יהיהعمו, והלכה כמותו, ויזכה לברור הלכה, ולא די שהוא יתעורר וידבק עצמו עמו יתברך על ידי למודו תורה לשם, כי אם גם שיזכה לעורר את שאר NAMES ישראלי אליו יתברך ולקיים אל התורה - ללמד על מנת לשמר ולעשות ולקים, כי (לקוטי הלכות בציית הפת הלכה ה) זאת היהת עבודת דוד, שעסיק כל ימי בתפלה, שירות ותשבחות, וזה מלמד תורה לרבים, כמו שאמרו חז"ל (ערובין גג ע"א): דוד דגלי מסכתא כתיב ביה (תהילים קיט, עד): "יראיך יראוני וישמחו", כי תורת היהת תורה חסד, כמו שדרשו חז"ל (ספה מט ע"ב) על פסוק (משלי לא, כו): "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה" - תורה על מנת ללמדה נקראת תורה חסד (עין לקוטי מוהרץ חלק א' סימן רפג, ובמה

סדר דרך הלמוד

שכתבו על זה בספר 'שפת הנחל'), ועל כן זכה שהיה מסיק שמשמעותה אליבא דהילכתא, וכן.

כיו זה עקר בחינת 'משמעותה אליבא דהילכתא', דהיינו שיזכה על ידי עסק התורה לעורר את שרשיה נשמות ישראל שבתורה, עד שתגיעה הארץ על כל אחד מישראל להחיזרו לモותם, להורות לו דרך וhalbוק איך יזכה ליצאת מהרעה שלו ולהתקרב להשם יתברך, שזו עקר שלמות פסק ההלכה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה' (אבות א, יז), כי אכן לקרב נפשות, גם כן יקימו את הלוות התורה, ועל שם זה נקראים 'הלוות' לשון 'hilicha', כמו שאמרו חז"ל (אגלה כח ע"ב): 'אל תקורי הליכות אלא הליכות', הינו שעיל ידי ההלכות יזכה לילך בדרכיו לשם יתברך ולשוב אליו יתברך, שזו עקר שלמות עסק התורה – שנזכה על ידי הלמוד לשמר ולבנות ולעשות ולקיים, כמו שאנו מתפללים בכל יום: 'נתן לבבנו בינה להבין ולהשכיל, ללמד וללמוד, לשמר ולבנות ולקיים'; וכמו שכתבו (תהלים קיא, י): "שכל טוב לכל עשייהם"; ודרשו חז"ל (ברכות יז ע"א): 'לומדייהם לא נאמר אלא לעשייהם – שלא יהא אדם קורא ושותה ובוועט באביו וברבו' וכו'; עין שם. ועל זה צעק דוד (תהלים קיט, ט): "במה יזכה נער את ארחו לשמר כדבריך", הינו איך זוכים בדרך ולאה, שעיל ידי זה "הנער" – המנער מכל טוב, הרחוק מהשם יתברך כמו שרחוק, שיזכה גם הוא "לשמר כדבריך", ומתחמת שדור היה מתייגע על זה כל ימיו – להרבות כבוד שממים ולקרב רוחקים אליו יתברך,

על כן זכה באמת למצא את מקומו בית המקדש, ששם יוצאת הוראה לישראל, כמו שאמרו חז"ל (תענית ז' ע"א): 'למה נקרא הר המורה ? שם השם הוראה יצאה לעולם' ; עין שם.

וזהו "אהב ה' שער ציון מכל משכנות יעקב" (תהלים פז, ב), ודרשו חז"ל (ברכות ח' ע"א): 'אהוב ה' שערים המציגים בהלכה מכל בתיהם גנסיות ובתי מדרשות'. ותדבר תפוחה, לאורה, והלא בכל בתיהם מדרשות עוסקים בהלכות ? אך הוא הענין הוא לנו', שחקר שלמות בלמוד ההלכה הוא לעורר את שרשינו נשומות ישראל ולקרבתם ולהזכירם לモטב ולהכניס בהם קיום התורה, שהוא דבר הויה - זו ההלכה, שיזוף להתנהג על פי דינית התורה, שבשליחן עורך, ואשר זהה עבודת האדיקים הגבוהים ביותר, שהם דבוקים בו יתרחק תמיד ופותחים שערים חדשים בהשגות אלקותו יתברך, עד אשר הם מחרירים לモטב אפילו את הגrouch שבגראעים, ומארים בו לילך בדרך התורה וההלכה. וזה בחינת שערים המציגים בהלה, שעל ידי הלוות התורה נעשים ציוניים וסימנים להכיר את השערים להשתגת אלקותו יתברך, הינו האדיקים לומדים בדרך נפלא כזו את הלוות התורה, ומחדשים בהם חדשניים נפלאים כאלו, עד אשר על ידם דיקא חזורים אליו יתברך, כי הם מגלים את פנימיות התורה שבתוכה ההלכה, ועל כן ההלכות הן מציגים בשערים, מגלים את אלקותו יתברך, והקדוש ברוך הוא אומרם יותר מכל בתיהם גנסיות ובתי מדרשות, כי לא המדרש עקר אלא המשעה, כי הקדוש ברוך הוא אהוב

סדר דרך הַלְמֹוד

בָּיוֹתֶר לִמּוֹד הַתּוֹרָה שָׁמְבֵיא לִידֵי מַעֲשָׂה, דָּהִינוּ מַי שִׁכּוֹל עַל יָדֵי
עַסְק תּוֹרָתוֹ בַּהֲלָכָה לְעַשּׂוֹת וְלִצְיוֹן שֻׁעֲרִים לְהַתְּקִרְבָּה עַל יָדֵם
לְהַשְּׁם יְתִבְרָךְ, שַׁהְוָא בְּחִנָּת שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שַׁהְוָא הַדָּעָת
לִיְדָע אָוֹתוֹ יְתִבְרָךְ, וְעַל כֵּן חַבִּיב אָצְלוֹ יְתִבְרָךְ בִּיוֹתֶר מִקּוֹם
שְׁלוֹמָדִים הַלְכָה לְמַעֲשָׂה יוֹתֶר מִכָּל בְּתִי כְּנָסִיּוֹת וּבְתִי מִדְרָשָׁות
שְׁבָעוֹלָם.

וְכֵן הַפְּלִיגָוּ חֹזֶ"ל הַקָּדוֹשִׁים בְּמַעַלְתַּת הַעֲסָקִים בַּהֲלָכָה, עַד
שָׁאָמַרְנוּ (יְרוּשָׁלָמִי מוֹעֵד קָטָן פָּרָק ג' הַלְכָה ח') : 'אִיּוֹה תַּלְמִיד חָכָם ? כֵּל
שְׁשׁוֹנָה הַלְכֹות !' עַיִן שָׁם. וּבְפִרְטָה כְּשֻׁזּוֹכִים לְלִמּוֹד עַם עוֹד אַחֲר
הַלְכָה - אֵין לְשָׁעֵר וְאֵין לְסֶפֶר מַעַלְתוֹ, כְּמוֹ שָׁאָמַרְנוּ חֹזֶ"ל (שְׁבָתָה סָג
ע"א) : 'שְׁנִי תַּלְמִידִי חָכָמִים הַמְּחֻווֹדִין זֶה לְזֶה בַּהֲלָכָה הַקָּדוֹש
בָּרוּךְ הוּא מַצְלִיחַ לָהֶם'. וְעוֹד שָׁם : 'שְׁנִי תַּלְמִידִי חָכָמִים
הַמְּקַשְׁיבִים זֶה לְזֶה בַּהֲלָכָה - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׂוֹמֵעַ לְקוֹלָם.
וְעוֹד שָׁם : 'שְׁנִי תַּלְמִידִי חָכָמִים הַמְּדַגְּלִים זֶה לְזֶה בַּהֲלָכָה -
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָוֹהֶבֶם'; עַיִן שָׁם. וּבְפִרְטָיוֹת שָׁאָחָד מִחְזַק אֶת
חֶבְרוֹן לְקִיּוֹם הַהֲלָכָה - זֶה עֹזֶלֶת עַל הַכָּל, כִּי (קְהֻלָּת ד, ט) : "טוֹבִים
הַשְׁנִים מִן הַאַחֲרֵי אֲשֶׁר יִשְׁלַׁחַ לָהֶם שְׁכָר טוֹב בְּעֶמְלָם כִּי אִם יִפְלֹא
הַאַחֲרֵי יִקְיַם אֶת חֶבְרוֹן, וְאַיְלֵוֹ הַאַחֲרֵי שִׁיפּוֹל וְאֵין שְׁנִי לְהַקִּימָוּ",
וּדְרַשָּׂו עַל זֶה חֹזֶ"ל (קְהֻלָּת רְבָה ד, ט) : 'שָׁאָמַן שְׁבָח הַלְכָה אַחֲת -
חֶבְרוֹן מִחְזִיר הַהֲלָכָה'; עַיִן שָׁם. כִּי זֶה עֲקָר מַעַלְתַּת הַחֶבְרִים יִחְדָּה,
שָׁאָחָד מִחְזַק אֶת חֶבְרוֹן וּמִסְתַּכֵּל עַל יְמִינֵי רַק בְּעֵינָן טוֹבָה וּרְוֹצָה
בְּטוֹבָתוֹ, כִּי (בְּרָכוֹת סָג ע"א) : 'אִין הַתּוֹרָה נְקִנִּית אֶלָּא בְּחֶבְרָה'; עַיִן

שם. ואמרו (דרך ארץ זוטא פרק ב): 'הקשיב אזנייך לדברי חברך, אם חפץ אתה להדק באהבת חברך הווי נושא ונחתן בטובתו'; עין שם. וアイיזו טובה נצחית יש עוד בעולם יותר מעניין זה - לחזק את חברו ולהזכירו למוטב ויקים את ההלכה, ומכל שכן לעוררו ללמד הלכות בכלל יום, שהוא רצונו יתברך?

וזהו שאמרו חז"ל (ברכות ל' ע"א): 'מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלהקה בלבד', הינו שזה עקר פרושו של 'הלהקה' - שיזפה לילך בדרכיו יתברך, וארבע אמות הן בסוד ארבע אותיות של השם הוי"ה, שזהו שעור מקומו של אדם, הינו שכל אדם יש לו בכלל מקום ארבע אמות להתקרב בהן אל השם יתברך, ועל אלו הארבע אמות, הינו שיאירו בו הארבע אותיות הוי"ה, בכלל מקום - זה זוכים על ידי למוד הלכות ועל ידי תפלה והתבודדות, שאז נזכך חמרו העב, ונפרד הרע מהטוב ומאריך בו הארחהنعم זיו - שכינת עוז בכלל מקום. וכי יכול להתקרב אליו יתברך מכל מקום. זה יזכיר מאד בעיניו יתברך, כי זה עקר גודלו - שיתקרבו כל הרחוקים, כי על ידי למוד שלחן-ערוך מbulletין הרהורי עבודה-זורה' (ספר המדות, אות פוסק, סימן ג'), וזוכים לאמונה ברה, וכן'ל, וכשיש לו אמונה, אז ירא תמיד ממנה יתברך, וכןין שם (אות יראה, סימן ב): 'מקום ההוראה היא מועלת ליראה', וכן (בסימן ג'): 'על-ידי למוד שלחן-ערוך באים ליראה'; עין שם).

סדר דרך הלמוד

ועל-כן ארכיכים לבקש הרבה מפניהם יתרוך בכל יום ויום, שיזכה ללמד שלחן ערוך בכל יום ויום. ובפרטיות שיזכה לקימנו. ועל כל פנים לא יזוז כלל מהשלחן ערוך כי הוא זה. ועין בירור דעה (סימן רמ"ז, בש"ג, סעיף קטן ה' בשם הפרישה), שאוותם בעלי-בטים, שאינם לומדים רק שלוש או ארבע שעות ביום, לא ילמדו בש"ס לחוד, אלא זה אמרו ההלכות פסוקות, כדי שידעו איך להתנהג למעשה. ועל זה אמרו מגלה כה ע"ב: 'כל השונה ההלכות בכל יום, מבחן לו, שהוא בן עולם הבא'; עין שם. ובפרטיות אותן ההלכות הנוצרות לו מאי, כגון שבת וככ' - יתמיד בזה מאי, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (חגיגה י' ע"א): 'הלכות שבת הן כהרים התלויין בשערה, שהן מקרא מועט והלכות הרבה'; עין שם. ובפרטיות ההלכות החג קדם החג, שארכיכים להזהר מאי לילן, כדי שיזכה לקיים מה שלמד, כמו בא בתורת-כהנים (פרשת אמור): 'מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הלוות פסח בפסח, הלוות עצרת בעצרת'; עין שם. וכן הוא במדרש (שיר השירים רבא) על פסוק (שיר השירים א, ד): "נזירה דרייך מיין" - מניינה של תורה. כמו הלוות פסח בפסח, הלוות עצרת בעצרת: עין שם.

ואשרי מי שזכה למד ברבים הלוות, שהוא בכלל מוצאי הרבים, ובפרטיות בענינים הנוצרים לרבים, ולא ליתביש כלל, כמו שאמרו חכמינו ז"ל, במדרש (ויקרא רבא יט, ג): 'פרשיותה של תורה אף-על-פי שנראות כאלו הן כעורות ושחורות לאמן'

סדר דרך הלמוד

ברבים, כגון הלוות זיינה ונגעים, נדה ויוולדת, אמר הקדוש ברוך הוא: חרי הן ערבות עלי; עין שם.

ועל-כל-פניהם יהיה זהיר ללמד בעצמו שעור שלחן-עורוק בסדרון שיתחיל מהתחלת הארץ-חאים' וילמד בסדרון, עד שיזכה לסימן, ויתחיל יורה-דעה, ולאחר מכן אבן-העוז, ולאחר כן חשון-משפט, וכשיסים יתחל עוד פעם, וככה יתנהג כל ימי חייו. ורבנו ז"ל, הזוהר על זה מאד ואמר, שהוא תקון גדול לאדם, והוא הנאה כללית לכל ישראל, ובודאי הכהנה היא כדי שנזכה לשמר ולעשות ולקיים, אבל בודאי יש עוד דברים בגו, כמו שאמר בפרוש על הנאותיו, שמסר לאנשי-שלומנו (עין שיחות-הר"ז סימן קפה): 'כל הנאה והנאה. שאני מצוה לעשות, הוא סגלה ותקון וmouril על מה שעבר ועל העתיד ולאחר ההסתלקות של האדם ולימות המשיח ולתחית המתים ולעתיד לבוא'; עין שם. עמד וראה והשתומים והתפלה, עד היכן הדברים מגיעים.

ועל בן מי שחש על נפשו וכי שחפץ בתקונו - יצית את רבנו ז"ל, ויקבע לעצמו קביעות חזקה בלמוד שלחן-עורוק בכל יום ויום, וראוי לקבע לעצמו שני שעורים: שעור אחד פשוט, על כל פנים מחבר-רэм"א בארכ-היטב תכף-ומיד אחר התפלה, בעודו מלبس בטלית ותפלין דרבנו-תם, ויהיה מנה אצלו בכיס הטלית שלחן-עורוק קטן באפן שיזכה למד בכל יום כמה הלוות, ובפרט בתפליין דרבנו-תם, שהוא ענין גדול, והשער הזה יהיה

סדר דרך ההלמוד

קסדרון דיאקן, בכל יום ויום כמה סעיפים או כמה סימנים, כפי הפנאי שיחיה לו, עד שיזכה לסייע ארבעת חלקי שלוחן ערוך, יתחיל עוד הפעם, וכן כלימי חיו, ואל יפל בדעתו לחטף הכל בפעם אחת, רק בכל יום אלו ההלכות, כמו בא במדרש (ויקרא רבא ט, ב): 'מי שפתקה, מהו אומר ? הריני שוניה שני ההלכות היום ושנוי ההלכות למחר, עד שאני שוניה את כל התורה'; עין שם. ושבור שוני יהיה שעור עיין טור ובית-יוסף, ושלחן-ערוך עם המגנינים ונושאי כליהם, איזו ההלכה שמקורתה לו מاز, בגון שבת ונדה וכו', או ההלכות החג קדם החג וכדומה, שייחזר בהם הרבה מاز, עד שיחיה בקי בהלהה היטיב. וכבר אמרו חכמינו ז"ל (שבת קיד ע"א): 'אייזהו תלמיד-חכם, שסמנים אותו פרנס על האבור ? זה ששוואلين אותו דבר ההלכה בכל מקום ואומר'; עין שם.

ואל כל זה יכולים לזכות על-ידי רבוי החזורה, כמו שאמרו חכמינו ז"ל במדרש (ויקרא רבא ג, א): 'טוב מי שישונו ההלכות ורגיל בהם ממי שהוא שוניה ההלכות ואיןו רגיל בהם'; עין שם. כי על-ידי רבוי החזורה והרגילות בהלהה - יזכה לקימן, וגם על זה צריכים עוד תפנות רבות לשפק נפשו אליו יתברך, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות כח ע"א): 'ההלך בעין צילותא' (ערובין סה ע"א). ופרשו בספרים, שהוא לשון צלותא (תפללה), לנו שצרכים לבקש הרבה ממנה יתברך, שיזכה לקיים את התורה בתמימות ובפישיות אמורה, בלי שום חכבות, ואמרו חכמינו ז"ל (מדרש-

תנחותם, פרשת אמר) : 'בזכות התורה, שאם עוסקים. אני מקשיב לשומע תפלהיכם.'

תם ונשלם, שבח לאל-עליזן!

